

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Samuel Alexander

Parayı Tahrif Et

Diyojen'in Kayıp Diyalogları

Türkçe Söyleyen: Onur İşci

HERETİK

Samuel Alexander Parayı Tahrif Et

Diyojen'in Kayıp Diyalogları

Köpek Diyojen bu diyaloglarda; İskender ile konuşurken, Platon'a sataşırken ya da Pazar yerinde elinde fener dolaşırken örtük veya açık bir şekilde hep aynı mesajı verir: En fazla şeye sahip olan kişi en az ile yetinendir. Başkalarının önemli, gerekli gördükleri Diyojen için yüküdür; ölçülülük etiği, sadelik ve yeterlilik olmaksızın yaşamak hem doğaya hem de varlık olarak kendine aşırı yüklenmektir ona göre. Basit bir yaşamın peşinde koşmakla kalmayan, bizatihi yaşayan bir figürdür. Bu sebeple birçok kişi ve kurumu rahatsız etmiştir. Ve belki de tam da bu nedenle herhangi bir yazılı eseri günümüze ulaşmamıştır.

Bu diyaloglar, Diyojen'in müstehzi bir tavırla sunduğu basit yaşam anlayışını son derece açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

"Kitaptaki diyaloglar her ne kadar antik Atina'da geçiyor olsa da, herhangi bir tanesini alıp günümüze uyarlamak hiç de zor değil. Diyojen'i evsiz, alışveriş merkezlerinde yemek arayan birisi olarak, Büyük İskender'i belediye başkanı olarak, Platon'u bir profesör olarak düşünebiliriz. Karakterin antik ya da postmodern olmasının ötesinde, bu metin Diyojen'in içgörüsünün derinliğini bize gösteren bir vasiyetname gibidir."

William Desmond'un ifadesiyle: "Bu yarı-sokratik trajedi, Diyojen'in basitlik, ölçülülük ve doğallık fikrinin oligark sistem tarafından kabul edilemeyecek kadar devrimci ve sonsuza kadar susturulamayacak kadar kuvvetli olduğunu gösteriyor."

/heretikyayın

Deface The Currency
The Lost Dialogues of Diogenes
copyright© Samuel Alexander 2016

Heretik Yayınları: 65 – Basit Yaşam Serisi: 2
ISBN: 978-605-9436-32-8

© 2017 Heretik Basın Yayın

Tüm hakları saklıdır. Yayıncı izni olmadan kısmen de olsa fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: Kasım 2017, Ankara

Editör: Eren Kırmızıaltın
Türkçe Söyleyen: Onur İşci
Redaksiyon: Eren Kırmızıaltın
Dizgi: İsmet Erdoğan
Kapak: Ali İmren

Heretik Basın Yayın Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi
Kültür Mahallesi, Yüksel Caddesi, 41/2, Kızılay, Çankaya,
Ankara

Tel: +90 (312) 418 52 00 • Faks: +90 (312) 418 50 00

İnternet Sitesi: www.heretik.com.tr

E-mail: info@heretik.com.tr

Twitter: twitter.com/heretikyayin

Facebook: facebook.com/heretikyayin

Tarcan Matbaacılık Yayın San.
Yahyalar Mahallesi İvedik Caddesi No: 417 Yenimahalle-
Ankara Tel: 0312 384 34 35

Samuel Alexander

Parayı Tahrif Et
Diyojen'in Kayıp Diyalogları

Deface The Currency
The Lost Dialogues of Diogenes

Türkçe Söyleyen

Onur İşci

HERETİK

“Bu kitap antik dünyanın en etkili Kınığı Sinoplu Diyojen’in hayatı, ölümü ve fikirlerinin yaratıcı bir yeniden canlandırılması. Kitaptaki 6 diyalog, 2500 yılın ardından tarihsel bir yeniden canlandırmadır. Alexander, pazar yerinde başlayıp, Diyojen’in kitaplarının yakılmasına ve en sonunda onun ölümüne kadar olan bir hikâyeyi diyaloglaştırmış. Bu yarı-sokratik trajedi, Diyojen’in basitlik, ölçülülük ve doğallık fikrinin oligark sistem tarafından kabul edilemeyecek kadar devrimci ve sonsuza kadar susturulamayacak kadar kuvvetli olduğunu gösteriyor. Alexander antik yazarların ruhuna saygılı. Antik kaynaklar üzerine detaylı bir araştırma yapmış – yine de yazılar problemleri açıklama amacıyla yazılmış. Onun Diyojen’i, günümüzün devrimci ve potansiyel kıyamet geçişlerinde vazgeçilmez bir ses haline geliyor.”

William Desmond,
The Greek Praise of Poverty’nin yazarı

Doğanın yok edildiği, manevi hastalıklarla ve ümitsiz amaçlarla dolu bir çağda, dünyanın en çok ihtiyacı olan şey Sinoplu Diyojen gibi mutlu ve cesur ruhlardır – tüketim kültürünün akıntılarına karşı yüzen ve iyi yaşam için alternatifleri keşfeden basit yaşam liderleri, biraz cesaret, gözü karalık ve yaratıcılıkla birlikte maddi basitlik içerisinde gelişmenin mümkün olduğunu gösteriyorlar.

Bu felsefi metin, daha basit yaşamak için beni teşvik eden herkese adanmıştır – Diyojen, Henry Thoreau, Ted, David ve Su, Liam, Rachel ve diğer bütün Wurruklular, Helen, Agari topluluğu, Adam ve Annie ve kültürel dünyada yeni yollara öncülük eden bütün diğer alçak gönüllü hedonistler. Biz hep birlikte eski dünyanın kabuğu üzerine yepyeni bir dünya inşa edebiliriz.

Çalışmalarıma inanan ve onların meyve vermesine yardım etmek için her an hazır bekleyen arkadaşlara sahip olduğum için kendimi çok şanslı sayıyorum. Özellikle editörüm Antoinette Wilson'a, kitabımı gözden geçirdiği ve karışıklıkları giderdiği için minnettarım. Müthiş yeteneği ile kitabımın kapağını tasarladığı için Andrew Doodson'a teşekkür ediyorum. Ayrıca Johnny Rutherford, Mark Burch ve Michael Green'e teşekkür ederim.

Ve her zamanki gibi, ailemin ve arkadaşlarımdan desteği olmadan hiçbir şey yapamayacağımı söylemek isterim. Beni cesaretlendirmek ve tetiklemek için yaptığınız, küçük ya da büyük, her şey için teşekkür ederim.

Önsöz

Sinoplu Diyojen MÖ 412 yılında doğmuş bir Yunan filozoftur. Babası Hicesias yaşamını sağlamak için para basıyordu. Diyojen gençlik çağına geldiğinde, babasıyla birlikte sahte para basmak ile suçlandı ve ikisi de sürgüne gönderildi. Vatandaşlıklarını ve bütün varlıklarını kaybettiler, böylece Diyojen felsefi hayatına amaçsızca dolaşan bir dilenci olarak devam etti.

Sürgün edildikten sonra Diyojen nasıl yaşaması gerektiğini öğrenmek için Delphideki Tapınağı ziyaret etti ve şu cevabı aldı: *paracharattein to nomisma*, yani 'Parayı Tahrif Et'. Diyojen bu sözden sadece 'madeni paraların değerini bozmayı' değil, aynı zamanda geleneği de bozması gerektiği sonucuna vardı. O insanlığın aptallığını, beyhudeliğini ve açgözlülüğünü ortaya çıkararak değer-

leri değiştirmeyi amaç edindi. Özellikle iyi yaşam ve iyi toplumun çoğu insanın düşündüğünden daha az değerli olduğunu göstererek maddiyatın değerini değiştirmeye çalıştı.

Tam da bu ruh, Diyojen'in maddiyattan vazgeçmiş bir hayat yaşamasını sağladı – bu gönüllü yoksulluktu. Kendisine ve diğerlerine dopdolu bir hayatın maddi zenginliğe bağlı olmadığını göstermek için böyle bir yaşamı benimsedi. Genişçe bir varilde –genellikle fıçı derler- uyudu, eski püskü kıyafetler giydi. Hayatı boyunca sadece bir kase, bir baston ve bir fener sahibi oldu. Etrafındaki insanlara sürekli olarak 'havladi' çünkü onların aptal, açgözlü ve tutsak bir hayat yaşadıklarını düşündü, bu sayede 'köpek' adını aldı. Diyojen MÖ 323'te öldüğünde, bütün bu kışkırtıcı tuhafliklarına rağmen, Atina'da ve ötesinde büyük bir filozof olarak tanındı.

Diyojen hayatı boyunca 13 diyalog, 7 trajedi, birçok mektup ve birkaç şiir yazdı, ancak bunların hiçbirisi günümüze ulaşmadı. Bunların yanı sıra, *Devlet* – o günlerde yaygın bir kitap ismidir- isimli, basit yaşama dayalı ekonomi ve kültürün tarif edildiği ve öz yönetimin savunulduğu anarşist ütoppyayı tarif eden bir eser de yazmış olabilir. Derler ki, hayatının sonuna doğru genç bir arkadaşının isteği üzerine kendi felsefesini özetleyen ve 6 diyalogdan oluşan, *Parayı Tahrif Et* isimli bir eser de kaleme almıştır.

Peki, çağdaşı filozofların birçok eseri günümüze kalmasına rağmen, neden Diyojen'in hiçbir eseri bunu ba-

şaramamıştır? Onun 'basit yaşam' ütopyası, çıkarı olan çevreleri, kitapları ve denemelerini yok edecek kadar mı tehdit ediyordu? Nasıl oldu da Diyojen'in eserleri iki buçuk binyıl sonra – tam da ihtiyaç duyulan çağda – tekrar gün ışığına çıktı? Hepsinin cevabı bu kitapta yatmaktadır.

Kitap kendisini anlatmadan önce son bir not. Kitaptaki diyaloglar her ne kadar antik Atina'da geçiyor olsa da, herhangi bir tanesini alıp günümüze uyarlamak hiç de zor değil. Diyojen'i evsiz, alışveriş merkezlerinde yemek arayan birisi olarak, Büyük İskender'i belediye başkanı olarak, Platon'u bir profesör olarak düşünebiliriz. Karakterin antik ya da postmodern olmasının ötesinde, bu metin Diyojen'in içgörüsünün derinliğini bize gösteren bir vasiyetname gibidir.

BİRİNCİ DİYALOG

DİYOJEN'İN FENERİ

Atina, Milattan Önce 323. Çıplak ayaklı, eski püskü elbisesi, bir elinde yanan bir fener diğer elinde ise baston olan Diyojen, güpegündüz, pazar yerinde dolaşmakta. Feneri, sanki bir şey arıyormuş gibi önüne tutar ve geri geri yürür. Tüccarlar Diyojen'in kendileriyle dalga geçtiğini bilirler ancak bu hareketin sebebini anlayamazlar. Başlarını aşağılar şekilde sallayarak, önemsiz işlerine geri dönerler. Bir çocuk, erik ağacının altına oturmuş, meraklı bir şekilde bu sahneyi izleyerek, anlamaya çalışır. Sonunda, Diyojen yanından geçerken, gezgin dilenciyle konuşmak için cesaretini toplar.

Çocuk (Ç): Affedersiniz efendim.

Diyojen aradığı kişinin o olmadığını düşünür.

Ç (Daha yüksek sesle): Affedersiniz efendim, siz Köpek Diyojen misiniz?

Diyojen çocuğa dönüyor, elindeki feneri önüne tutmaya devam eder ve ona doğru yürümeye başlar. Karşı karşıya gelirler ve birbirlerine dikkatli biçimde bakarlar, ta ki Diyojen çocuğa bağırana kadar. Çocuk kendisini korkuyla geriye doğru atarak bir saldırıya karşı önlem alır. Kısa bir süre sonra gardını düşürür.

Ç: Demek ki o sensin.

Diyojen omuzlarını silker ve geri geri yürüyerek arayışını sürdürür.

Ç: Biliyor musun sana “Delirmiş Sokrates” diyorlar?

Diyojen tekrar çocuğa doğru döer, yavaşça ona doğru yürür. Bir süre birbirlerinin gözlerine bakarlar, Diyojen bir kez daha bağırır. Çocuk bu sefer korkmaz. Diyojen tekrar omuzlarını silker ve geri geri yürüyerek uzaklaşır.

Ç (kısa bir duraklamanın ardından): Gerçekten deliye benziyorsun Diyojen. Deli gibi bağırıyorsun. Sokratik olmaya gelince: Bu çok net değil.

Diyojen durur ve uzaktan çocuğa bakmak için döner.

Diyojen (D): Beni delilik ile suçlamakta aceleci davranıyorsun. Söyle bana çocuk, delirmiş bir dünyada akıllı başında görünmenin neresi iyi? Medeniyetimiz her yönüyle hasta!

Bana kalırsa, hastalığa uyum sağlamış görünenin hasta olduğundan şüphelen. Gördüğün üzere numara yapmıyor, bu yalan dünyada doğru bir şekilde yaşıyo-

rum. Sana da aynını yapmanı tavsiye ederim. Dünya daha çok delirdikçe akli başında olmak da o kadar deli görünecektir. Öyle değil mi?

Ç: Mantığını çürütemem Diyojen.

D: Herkes –gerçekten herkes- bir parmağıyla deliliğe dahildir. Örneğin, bir adam işaret parmağını kaldırır ve konuşursa insanlar onu bilge zannederler. Aynı adam orta parmağını kaldırırsa, ona deli derler. Benim işim, aşağı yukarı, insanlara orta yolu göstermektir.

Diyojen orta parmağını tüccarlara doğru kaldırdığı sırada bir köpek gibi ulur ve ardından kıkırdayarak ve geri geri yürüyerek arayışını sürdürür.

Ç: Gitme Diyojen. Bazıları senin doğruluğun koruyucusu olduğunu söylüyor ve bildiğim tek şey hiçbir şey bilmediğim. Söyle bana, böyle zamanlarda bir insan nasıl yaşamalı? Bu hayatta ne yapmalıyım? Şuradaki tüccarlar gibi kayboldum –tek bildiğim bu.

Diyojen bu soruya karşılık veriyormuş gibi davranarak ağaçtan bir erik koparıp yemeye başlar. Ardından eski püskü elbisesini yukarı doğru toplar, çömelir ve utanıp sıkılmadan erik ağacının altına kakasını yapar. Pazar yerinden tiksinnmeyi belirten sesler yükselir.

D: Umarım, bu bayağı tüccarlar arasında heba olsa da nedensiz olmayan bayağılığını anlayışla karşılırsın. Seni besleyeni besle ve doğa ile uyum içinde yaşa. Bilmen gereken tek şey bu. Şimdi lütfen beni yalnız bırak, aradığım bir şey var.

Diyojen erik çekirdeğini kakasına doğru tükürür ve üzerine biraz toprak atar, ardından fenerini kaldırıp geri geri yürüyerek arayışına devam eder.

Ç: Ama Diyojen...

Diyojen bağırarak çocuğun sözünü keser ve ardından mesajının iletilip iletilmediğini kontrol eder gibi duraksar. Sonunda, yine kendi yoluna gider. Israrcı çocuk takip eder.

Ç: İstedığın kadar bağırabilirsin Köpek Diyojen. Hatta beni ısırabilirsin ya da bastonunla dövebilirsin. Isırsan da dövsen de fark etmez, gerçeği anlattığın sürece seni dinlemek ve yanında durmak isteyeceğim, tıpkı sadık bir köpek gibi.

Diyojen bu sözler üzerine bir an duraksar ve ardından geri döner.

D: Antistenes'e beni öğrencisi olarak yanına alması için yalvaran genç halim gibi konuşuyorsun genç adam, bu seni endişelendirmeli. Köpekleri takip etmek cesur ve inatçı bir ruh gerektirir. Sen ya çok bilgesin ya da çok aptalsın. Sanırım hangisi olduğunu yakında anlarız. Gel, biraz oturalım, bu yaşlı bacaklar aramaktan yorgun düştüler.

Otururlar. Bir süre sonra çocuk konuşmaya yeltenir ancak Diyojen itiraz eder gibi elini kaldırır. Bir süre sessizce otururlar (uzun bir sessizlik).

D: İlk dersini aldın. Benim için esas mesajı tekrarla lütfen.

Şaşırın çocuk, Diyojen'in dersini anlamak için kafa yorar. Beklenmedik bir şekilde, Diyojen'in yanında sessizce otururken, yüzüne vuran yumuşak rüzgârdan mest olur. Bu güzel anda cevap verir.

Ç: Bana sessizliğin sonsuz anlatım gücünü gösterdin. Tahmin ediyorum ki mesajın; basit varoluşun gereksiz eklemeler ile mahvedileceği ve hayatımızı doğru şekilde değerlendirdiğimiz ve buna uygun şekilde yaşadığımız taktirde, belki de, gelişmek ve başarmak için gerekli olan her şeye halihazırda sahip olduğumuzdur. Bir an için, sabah güneşinin altında yumuşak rüzgâr yüzüme dokundu, sana yemin ederim dünyanın en zengin insanıydım, Büyük İskender'den bile zengindim. Söyleyince kulağa aptalca geldiğini fark ettim.

Diyojen dikkatle dinler ve fenerini bir kez daha çoçuğun yüzüne doğru kaldırır.

D: Seninle tanışmak benim için zevk ve onur, genç kardeş. Bu köpek ne bir usta ne de doğruluğun ve doğanın ötesinde birisini arıyor, eğer benim arkadaşlığıma katlanabilirsen, ben de seninkine katlanırım. Bir adamın bilgeliğinin anlaşılması için başka bir bilge adam gerekir. Ben Sinoplu Diyojen, hizmetindeyim.

Ç: Ben Onesicritus oğlu Aeginalı Philiscus

El sıkışırlar.

D: Peki, söyle Philiscus, neden geri geri yürüyordum?

Ç: Birisi seninle ilgili asla emin olamaz Diyojen.

Tüccarların böyle yürüdüğü için seninle alay ettiklerini duydum. Kanımca utanmaları gerekir, çünkü onlar bütün varoluş yolu boyunca geri geri yürüdükleri halde senin gezinti yolunda geri geri yürümene gülüyorlar. Bu cevap yeterli mi?

D: Evet, kesinlikle Philiscus, bu konuyu oldukça iyi anlamışsın.

Birlikte bir süre sessizce otururlar

D: Şuradaki otları yiyecek miydin dostum?

Ç: Hayır, Diyojen, yemeyecektim.

D: Yiyebilir miyim?

Ç: Elbette yiyebilirsin – gerçi bunları pazar yerinde yemen hiç şüphesiz hoş görülmez ama olsun.

Diyojen yerden bir tutam ot koparıp yemeye başlar.

D: Eğer pazar yerindeyken karnım gurulduyorsa, neden yemeyeyim ki? Peh! Bu dünyanın gelenekleri ve görenekleri tuhaf, burası kesin. Doğa ile uyum içinde hareket etmek –her ne kadar hoş görülme de-, zenginler tarafından, onlar acıktığında yemek yiyebileceğim bir akşam yemeği davetinde olmaya -ki bu zenginler üşüdüğünde bir şeyler giyinmemden daha mantıklı değildir- yeğdir.

Ç: Sana şunu söyleyebilirim ki Diyojen, zenginler ne kadar yerlerse yesinler yine de açtırlar; ne kadar giyinir-seler giyinsinler yine de üşürler; sen eski püskü elbiseler giyiyorsun, yerden aldığın otları yiyorsun, oldukça

yaşlısın, buna rağmen sağlıklısın, güçlüsün, zindesin ve yüzünde sonsuz bir gülümseme var.

D: En fazla şeye sahip olan kişi, en az ile yetinendir.

Ç: Doğru söylüyorsun Diyojen – Okulda tam zıttı şeyler öğrendim. İnsanlar böyle şeyler söylediğin için sana gülüyorlar biliyor musun?

D: O zaman onlara götünle gül. Onların kendilerine götle gülünmesini umursamadıkları gibi, ben de onların bana götleriyle gülmelerini umursamam. Seni temin ederim, hayatlarının sonuna geldiklerinde, eğer daha önce yapmazlarsa tabii, o tüccarlar evlerine gidecek, aynada kendilerine bakacak ve sadece göz alıcı bir göt görecekler. Ardından kahkahaları onları avlamak için geri dönecekler, çünkü bir aptalın hayatını yaşadıklarını fark edecekler.

Ç: Bir aptalın hayatını yaşamak istemiyorum
Diyojen.

Çocuk bir tutam ot koparıp ağzına götürür.

D: Yerinde olsam onu yemezdim dostum; o ot seni öldürür. Baldıran otudur o.

Diyojen uzanıp başka bir bölgeden bir tutam ot koparıp çocuğa verir ve baldıran otunu bir kenara atar.

Ç: Senin yaşadığın basit hayatı yaşamak aslında çok da kolay değil Diyojen. Bazıları bunun tehlikeli olduğunu söylüyor, hatta seni öldürebilir bile.

Çocuk, Diyojen'in kendisine verdiği otu zevkle yer.

Ç: Fakat bu yaşam beklenmedik tatlar barındırıyor.

D: Bunlar inanılan çelişkili doğrulardan doğan paradokslar çocuğum, tıpkı 'az çoktur' gibi.

Diyojen bastonuyla kuma bir şekil çizer: < = >

D: Hadi bunu alt et Pitagoras! Senin teorinin ötesinde, işte burada Diyojen'in Praksis'i yatıyor! İşte bu yüzden çok mutlu ve umursamazım dostum, aptalların varlığı beni kolayca sinirlendirse de, huysuzluğumu artırsa da mutlu ve umursamazım.

Ç: Gerçekten de insanların sana gülmesini umursamıyorsun Diyojen. Daha dün, seni bir heykelden para dilenirken gördüm! Bunu bana açıklar mısın? Çünkü bu duruma ben de güldüm

D: Heykellerden dilenmek beni reddedilmeye alıştırtıyor genç kardeşim. Ancak bundan sonra şansımı insanlarda denemek için kendimi hazır hissediyorum.

Ç: Ve sonuç?

D: Epeyce kilo kaybettim ama bir felsefe kazandım!

Diyojen güler.

Ç: İnsanlar sakatlara ve körlere sadaka verirken, neden filozoflara asla vermezler?

D: Çünkü genç adam, insanlar bir gün kör veya sakat olabileceklerini bilirler, ancak filozof olacaklarını hayal bile edemezler.

Diyojen tekrar güler.

Ç: Açlıktan ölmemiş olmana şaşırdım Diyojen. Nasıl hayatta kalıyorsun?

D: Doğa basit ihtiyaçlı yaratıcı ruhlar için yeterince cömerttir dostum. Eğer gerekirse, tapınaklardan çalışırım.

Ç: Ne! Etik yaşam ile ilgili öğüt veren bir filozoftan beklenmeyecek bir davranış.

D: Hiç de değil, bir düşün bakalım. Herkes bilir ki tanrılar bilgelerin dostudurlar ve dostluk, malların paylaşılmasını gerektiren bir cemaate dahil olmaktır. Bilge bir adam olduğum için tanrıların mallarını benimle paylaşmak istediklerini biliyorum. Peki bu felsefe için nasıl bir davranış ?

Ç: Bu konuda daha çok düşünmem lazım. Tanrılara gerçekten inanıyor musun?

D: Nasıl inanmam! Etrafındaki sefil insanlara bak! Eğer tanrılar yoksalar bile, bu insanların öldüklerinde gidecekleri bir cehennemi sağlamak için var olmak zorundalar. İnsanlar hastalanana kadar yiyip içebilsinler diye sağlıkları için tapınağa gidip dua ediyorlar!

Ç: Aradıkları şeyi, senin basit yollarını benimseyerek daha kolay bulabilirler mi?

D: Hiç şüphesiz asıl mesele bu. Tanrılar insanlara mutlu olma imkânı veriyorlar genç kardeşim, yine de insanlar hayatlarını, kendilerini ve ötekileri sefilleştir-

meye adıyorlar ve bana deli diyorlar.

Diyojen derin bir iç çeker.

Ç: Bütün bu bilgece sözlerine rağmen, sana deli demeleri çok da şaşırtıcı olmasa gerek. Her şeyi bir yana bırakırsak, biraz önce seni güpegündüz elinde yanan bir fenerle pazar yerinde dolaşırken gördüm. Ot yemeni, geri geri yürümeni ve heykellerden dilenmeni anlayabiliirim, ama güpegündüz elinde bir fenerle dolaşmanın sebebini vallahi anlayamadım.

D: Gerçekten bilmek istiyor musun genç kardeşim?

Ç: İstiyorum.

D: Işık tarafından kör edilmeye hazır mısınız?

Ç: Eğer bedeli bu ise Diyojen, gözlerim zamanla ışığa alışacaktır.

D: Peki o zaman, madem hazır olduğunu düşünüyorsun...

Diyojen bir süre durur ve ruh hali kasvetli ve ciddi bir hal alır. Çocuğun gözlerine doğru döner.

D: Yanan feneri, bizi saran korkunç bir karanlık olduğu için taşıyorum dostum. Güneş bizim bu medeniyetimiz üzerinde battı batacak –akşam ışığı biz konuşurken zayıflamakta- ve ancak yanan fenerim aracılığıyla dürüst kadınlardan ve erkeklerden oluşan konuşabileceğim bir topluluk bulabilirim.

Çocuk kafası karışmış bir şekilde etrafa bakar.

Ç: Karanlıkta bahsediyorsun ama benim tek gördüğüm gün ışığı. Güneş her zamanki gibi canlı bir şekilde parlıyor. Belki de yaşlı gözlerin seni yanıltıyordur ?

D: Ne yazık ki suyun içinde olduğunu bilmeyen bir balık gibisin, her yerde olduğu için var oluşun dokusunu algılamakta yanılgıya düşünüyorsun. Çöküşün işaretleri her yerde genç kardeşim ve eğer sen bu işaretleri göremiyorsan, üzgünüm ama senin gözlerin yanıltıyor, benimkiler değil. Medeniyet köprüsü çok uzun zamandır ve çok yavaş bir şekilde parçalanmakta, bu insanlar parçalanmanın farkında değiller. Onu ayakta tutan sütunlar temelden hasar aldı, medeniyet her an yıkılma riski taşıyor. Eskiden şuradaki köprünün altında uyurdum dostum, ne var ki bu günlerde buna cüret edemiyorum. Yıkılma sadece zaman meselesi –erken ya da geç olması gerçekten hiç mühim değil. Çöküş kaçınılmaz ve bizim görevimiz onurlu şekilde çökmek.

Ç: Eğer söylediklerin doğruysa Diyojen –bu dünya birçok insanın algıladığından daha karanlık ve kırılgansa- o zaman dünyanın her şeyden çok ihtiyacı olan şey aydınlanmadır.

D: Kesinlikle öyle! Özgür olduğunu düşünen köleler ve köle olduğunu düşünen özgür ruhlardan oluşan bu toplumda yeni bir bilinçten daha önemli bir şey yok çocuğum. Eğer zihnimiz yoluna girmemişse, her şey kayıptır. Düşündüğümüzden daha özgürüz. Bu yüzden Delphi'deki kahin bana parayı tahrif etmemi söyledi.

Ç: Parayı tahrif etmek mi? Evet bunu duymuştum,

yıllar önce sen ve baban paranın değerini düşürmüş ve bu yüzden Sinop'tan sürgün edilmişsiniz. Ama bunu geçmişte bıraktığını düşünmüştün. Parayı hâlâ tahrip ettiğini mi söylüyorsun?

D: Neden olmasın, bu benim hayatımın işi! Kahin benden hakiki madeni paraları değil, geleneğin madeni paralarını, yani zamanımızın"parasını" tahrip etmemi istedi. Paranın dünyadaki en önemli şey olarak görülmesi gelenekselleştiği için kendimi paranın değerini değiştirmeye adadım ki konvansiyonel iktisadi değer biçmenin hatalarını ortaya çıkartabileyim. Bu yüzden de parayı tahrip ediyorum.

Ç: Sanırım anlamaya başladım Diyojen. Örneğin halkın ortasında mastürbasyon yaptığında, insanların aslında bunu her gün boş ve maddiyatçı hayatlar sürerek yaptıklarına dikkat çekmeye çalışıyorsun. Bunu zevk almak için yapmıyorsun, diğerlerini kendi utanmazlıklarını düşünmeye teşvik etmek için yapıyorsun.

D: Sonunda anlaşıldım! Bu neslin beni utanmaz yaşlı bir sapık olarak göreceğinden korkmaya başlamıştım. Umarım bir gün sahte madeni parayı dolaşımdan çıkarabilirim.

Ç: Ancak bir şey benim için hâlâ net değil. Fenerinle dikkatli bir şekilde ne arıyordun?

D: Sadece adil ve dürüst bir kişi arıyordum genç kardeşim, ancak bu tıka basa dolu Pazar yerinde yozlaşmış ve hain insanlar buldum, ta ki kendimi seninle, çocuk-

ların arasındaki adamla konuşur bulana kadar.

İki arkadaş bir süre sessizce otururlar.

Ç: Senden şimdiden birçok şey öğrendim Diyojen. Şimdi eve gitsem iyi olacak.

D: Pekâlâ, şunu unutma ki öğrenmek iki yönlüdür. Senin de bana bir şeyler öğretmeni bekliyorum.

Ç: Senin gibi bilge bir adama herhangi bir şey öğretebileceğimi sanmıyorum. Sonsuza kadar senin alçakgönüllü öğrencin olacağım. Şimdilik hoşça kal.

Çocuk bir süre yürüdükten sonra bir nehirden su içmek için durur ve ellerini birleştirerek suyu içer. Bunu gören Diyojen elindeki kâsesine bakıyor ve tiksiniyerek bir köşeye atar.

D: Bir çocuk sade yaşamı ile beni alt etti! Ne kadar aptalmışım, bu gereksiz yükü bunca zaman taşımışım!

İKİNCİ DİYALOG

İMPARATOR VE DİLENCİ

Diyojen fıçısının yakınlarında güneşlenmektedir. Büyük İskender yanında iki imparatorluk askeriyle sahneye girer. İmparator, askerlere belli bir uzaklıkta hareket ettikten sonra uyuyan dilenciye yaklaşır ve alışılmadık, enteresan görüntüyü inceler. Sonunda İskender boğazını temizler ve gelişini duyurur. Diyojen uyanmaz. İmparator tekrar boğazını temizler ve bu sefer daha sesli bir şekilde tekrarlar. Diyojen biz gözünü açar, durumu hesaplar, ardından tekrar uykuya döner. İskender geri çekilmez.

İskender (İ): Söyle bana büyük Diyojen, eğer diğerlerinin söyledikleri gibi bir bilgeysen, neden 'Köpek' olarak biliniyorsun?

Bir zaman sonra Diyojen tekrar bir gözünü açarak ve ziyaretçisine bakar.

Diyojen (D): Bana köpek derler çünkü ben dostlarımı korur, yabancılara havlar ve açgözlü alçakları ısıtırırım. Sana da güvenli bir mesafede durmanı tavsiye ederim. Ya yıldızların altında ya da burada inimde uyurum, etrafta ne bulursam onu yerim, uysalca, efendilerim Gerçek ve Doğa'ya itaat ederim – ve eğer bana eşlik eden arkadaşım sıkıcıysa uyurum. Şimdi, izin verirsen uyuyacağım.

Diyojen uykusuna döner. İskender askerlerine döner ve bu alışılmadık durum karşısında ellerini sorgular bir şekilde açar. Soğukkanlı bir şekilde, tekrar bir diyalog başlatmayı dener.

İ: Kendimi tanıtmama izin ver Diyojen: Ben senin imparatorun Büyük İskender.

Diyojen derince iç çeker ve sonunda ayağa kalkar.

D: Kim olduğunu biliyorum, sadece meşgul olduğum çok açıkken neden hala burada olduğunu anlamıyorum. Önünde eğilmemi ve soylu ayaklarını öpmemi beklemiyorsun değil mi? Kısa bir süre önce kemik yığınlarının arasında senin atalarının kemiklerini arıyordum ve onları kölelerin kemiklerinden ayırt edemedim. Sen sadece bir insansın İskender –kakan da diğerleri gibi kokuyor- dolayısıyla buraya gelip benden sana bir imparatormuşsun gibi davranmamı bekleme. Burada sadece bir tane hükümdar var ve o sen değilsin. Şimdi, eğer

pençelerimi öpmek istersen öpebilirsin ama benden ay-
nısını bekleme.

Diyojen bir ayağını kaldırır ve İskender bir hareket ile reddeder.

İ: Diyojen, ben buraya iyi niyetle geldim, çünkü senin büyük bilgeliğin ve sezgin ile ilgili birçok hikaye duydum. Senin de bildiğin üzere, hiç şüphe yok ki ben imparatorluğun en zengin ve güçlü insanıyım...

Diyojen bir kahkaha patlatır.

İ: ...ve buraya istediğin herhangi bir şeyi sana sunma-
ya geldim. İhtiyacın olan veya arzuladığın herhangi bir
şeyi sana vermek istiyorum. Burada, bu fiçinin içerisinde
çok yoksul görünüyorsun. Söyle bana, senin için ne
yapabilirim? İstedikğin şeyi –herhangi bir şey- söyle yeter,
alçakgönüllülükle gerçekleştireyim.

D: Gölge etme başka ihsan istemem, Büyük İsken-
der.

İ: Ne? Ciddi olamazsın.

D: Gölge etme! Madem beni yalnız bırakmıyorsun,
en azından bana doğanın sıcaklığını bağışla ki bu benim
istediğim tek şey ve sen bunu bana veremezsin... görü-
nen o ki sadece bana ulaşmasını engelliyorsun.

*İskender önce güneşe sonra Diyojen'e doğru bakar ve ke-
nara çekilir, Diyojen'in isteği yerine gelir.*

İ: Epey gizemli biri olduğunu söylemeliyim.

D: O kadar da değil İskender. Ben basit istekleri olan basit bir adamım. Bunu anlamak neden bu kadar zor? Sadece senin sahip olmakla övündüklerine sahip olmak istemiyorum, senin bana sağlayabileceğini düşündüğün şeylere ihtiyacım yok. Bu hiçbir şey istemeyen tanrıların bir ayrıcalığıdır, az şey isteyen tanrısal erkekler ve kadınlar için de aynısı geçerlidir.

İ: Öyle görünüyor Diyojen ve bu tam olarak neden bir gizemli birisi olduğunu gösteriyor. Çoğu insan zenginliğe ve güce gıpta eder, ama sen kirlenmekten başka hiçbir şey istemiyor gibi görünüyorsun.

D: Konu tam da bu İskender: Sen zengin ve güçlü *değilsin*. Sen fakir, sırtında yükü olan, zayıf, yalnız, güvensiz, yolunu kaybetmiş, kaygılı ve kayıpsın... keşke farkında olsaydın. Fakat buralarda fazla dolaşırsan imparatorum, –gitmeyecek gibisin- o zaman zengin ve güçlü *olmak* riskini taşırsın.

Diyojen İskender'in gözlerine bakar.

D: Bu seni çok fazla korkutmadıysa, seni özgür bırakabilirim.

İki adam birbirlerinin gözlerine dik dik bakarken uzun bir sessizlik olur.

İ: Sen, dilenci, beni –Büyük İskenderi- özgür bırakabilirsin. Söylediğin şey bu mu?

D: Köle olma sanatı birisinin efendisini yönetmektir.

İ: En azından söylediklerin ilgimi çekti Diyojen.

Hadi, beni özgür bırak!

D: Emin misin?

İ: Eminim.

D: Emin olduğuna emin misin?

İ: Emin olduğuma eminim.

D: Emin olduğuna emin olduğuna emin misin?

İ: Diyojen, bu şekilde bir süre devam ederiz.

D: Pekâlâ İskender, otur ve kulak ver, güneşin altın-
da sessizce uzanmak istiyorum.

İki adam yan yana otururlar.

D: Söyle bana İskender, hayattan ne bekliyorsun?
Yüce planların nelerdir?

İ: Bu güzel bir soru Diyojen ve bir filozof için güzel
bir başlangıç noktası. Öncelikli planım fethimi bitir-
mek ve Yunanistan'ı kontrol altına almak.

D: Peki sonra?

İ: Sonra Küçük Asya'yı ve ardından Kuzey Afrika'yı
fethetmek ve kontrol altına almak. Seni temin ederim
bunu gerçekleştirebilecek güce sahibim.

D: Peki sonra?

İ: Ben büyük tutkuları olan bir insanım Diyojen.
Nihayetinde, bütün dünyaya hükmedeceğim.

D: Bana öyle geliyor ki, bunlara rağmen, sen tama-

mıyla hırsın yoksun görünüyorsun. Sanıyorum ki hedeflerini ilerleyen yıllarda gerçekleştireceksin İskender –senin hırs dediğin hedefleri. Peki sonra?

İ: Ne demek peki sonra?

D: Dedigimi duydun. Bütün dünyaya sahip olacaksın, peki sonra? Bu sana ne sağlayacak? Neden senin için bu kadar önemli ve değerli?

İ: O aşamada, hayal edilemeyecek kadar zengin ve güçlü olacağım. En sonunda gerçekten aradığım şey olan aylaklık, anlam dolu bir çalışma ve yaratıcılıkla dolu sessiz bir hayatı yaşayabilecek kadar rahatlamış olacağım ve bunun zevkini çıkaracağım.

D: Belki de, sen beni rahatsız etmeden önce yaptığım gibi, güneşlenebilirsin bile.

İ: Aynen öyle Diyojen. Dünyayı fethettikten sonra tıpkı senin biraz önce yaptığın gibi güneşlenebilirim.

Diyojen İskender'e bakarak kafasını sallar.

D: Neden şimdi benimle birlikte güneşlenerek kendini ve diğerlerini bir çok beladan kurtarmıyorsun İskender?

İ: Diyojen, dünyayı fethetmeden önce bunu yapmam. Beni dinlemiyor musun?

D: Ama, seni aptal, daha şimdi bana gerçekten aradığın şeyin rahatlayabileceğin ve güneşlenebileceğin sessiz bir hayat olduğunu söyledin. O halde, bana öyle geliyor ki dünyayı fethetme planının tamamıyla yanlış bir yol. İlk

olarak kendini fethetmelisin, tıpkı benim yaptığım gibi, ardından anlayacaksın ki dünyayı fethetmek beyinsiz bir çocuğun bebeksi arzusundan başka bir şey değil.

İ: Efendim?

D: Büyük planlarınla kimi etkilemeye çalışıyorsun İskender? Babacığını ve anneciğini mi? Onların beklentilerini boş ver –herkesin beklentilerini boş ver- ben doğrunun ve doğanın yolunu anlatıyor, takip ediyorum. Çökmüş ve düşmüş zamanımızın erkek ve kadınları gibi, sen de zenginlik ve gücün birer araç olduğunu unutup, amaçmış gibi davranıyorsun. Bu sebeple, yanlış şeylerin peşinde koşarken hayatını harcıyorsun. Eğer gerçek sona daha yakından bakarsan, ne kadar az araca ihtiyacın olduğunu keşfedersin.

İ: Ben yanlış hedefe nişan almış bir okçuymuşum gibi konuşuyorsun.

D: Şunu biliyorum ki eğer hayat bir okçuluk yarışması olsaydı, mutlulukla hedefin yanında dururdum, çünkü orası güvende hissedebileceğim tek yer. Bu dünyanın okçuları yaşam ödülleri için hedef alan beceriksiz aptallar ve sen sahte zenginliğin kibri ile şişmiş olana verilecek en mükemmel örneksin. Hatta yayı, çocuğu vurmak için kullanıyor gibi görünüyorsun ki bu senin bir embesil olduğun izlenimi yaratıyor. Baktığım her yerde pis bir şekilde küçük şeylerin peşinden koşan insanlar görüyorum ve bu bende üzüntü, gülme ve küçümseme karışımı bir duygu ortaya çıkartıyor.

İ: Ama kuşkusuz ki insanlar amaçlarına ulaşmak, rahat bir hayatı yaşamak için zenginlik ve gücü aramakta haklılar.

D: Hayatının sonunda rahat bir yaşam geçirdiklerini söyleyenler ancak üzgün yaratıklar olabilirler. Konforu hedeflemek hırs eksikliğidir. Konforsuzluk içerisinde tutkulu ve anlamlı yaşamak, bugün mutlu görünen insanlar gibi konfor içerisinde tutsak bir hayat sürmekten daha iyidir. Fakat elbette, mütevazı bir özgür hayat için gereken maddi şartlar değişir –bunu asla inkâr etmem. Durum şu ki insanlar zenginliği ve gücü geleneksel olarak amaç edinirler ve bu sebeple daha yukarıya çıkmak için diğerlerini durmadan aşağıya iterler. Anlayacağın, kültürümüzdeki çoğu insan daima daha *sonra* iyi yaşamayı bekler –ve sonra ölür. Bu korkunç bir utanç, çünkü her an, erimekte olan bir kar tanesi gibidir -doğru şekilde bakıldığında o anın uçup giden güzelliği görülebilir.

İ: Hmmm. Kesinlikle, zamanımızın ruhuna meydan okuyorsun Diyojen.

D: O halde, lütfen meydan okumamı kabul et İskender. Seni ve diğer bütün insanları çıkmaza sürükleyen açgözlü bir hayatın ortaya çıkmasını sağlayan para ve gücün gerçekte ne olduğunu anladığından şüpheliyim. Parayı maddi, gücü ise diğerleri üzerinde kurduğun otorite ile ilgili bir şey olarak düşünüyormuş gibi görünüyorsun. Bunlar sadece açgözlü, dar görüşlü, kuş beyinli aptallara yakışan çocukça düşünceler. Buna karşın, sen

bana istediğim her şeyi vermeyi teklif ettin. Ne var ki sana hiçbir şey istemediğimi ve ihtiyacım olmadığını söyledim. Bu durumda kim daha zengin? Kim daha güçlü? Kim özgür? Birçok şeye sahip olmasına rağmen daha fazlasını isteyen sen mi, yoksa az ile gayet mutlu olan Diyojen mi?

İ: Senin ne olduğunu merak etmeye başladım Diyojen. İtiraf etmeliyim ki dünyamı baş aşağı çeviriyorsun.

D: Bu, bütün gün söylediğin en bilgece söz. Senin için hala umut var!

Diyojen güler.

İ: Beni ve diğer bütün maddi zenginliği, ünü ve dünyevi gücü arayanları bir hayli eleştirdin Diyojen. Ancak bir insan yalnızca eleştiremez. Alternatif ve yapıcı mesajların nelerdir?

D: Benim hayatım, benim mesajımdır İskender. Kendini eğitme ve gönüllü yoksulluk filozofun hayat biçimidir, çünkü felsefenin akıl yoluyla öğretmeye çalıştığı şeyleri, yoksulluk pratiğe dökmemizi sağlar. Anlıyor musun?

İ: Sanırım evet, ama iyice anlamam için belki biraz daha anlatabilirsin.

D: Elbette. Hayatımızı nasıl yaşayacağımızı düşünürken karşı karşıya kaldığımız en karmaşık sorunlardan birisi maddi zenginlik meselesidir: Ne kadarı yeterli? Bu soruyu cevaplamak için öncesinde başka bir soru-

yu cevaplamalıyız: Ne için yeterli? Bu öncelikli soruyu cevaplamak için, maddi ilerleme isteğimizin ardındaki amacımızın, hedefimizin ne olduğunu bilmemiz gerekir. Ne *için* para İskender? Ne *için* güç? İnsanın ihtiyaç duyduğu anlam ve tatmini karşılayamayacak rahat yastıklar, hızlı arabalar ve muhteşem malikaneler gibi şeyleri keşfetmek, sadece maddi zenginlikler ile çevrelenmiş bir ölüme varmak iyi olmasa gerek.

İ: Hayatımın sonuna geldiğimde yaşamamış olduğumu keşfetmeyi istemem.

D: O zaman daha dikkatli olmalısın çünkü hayatını mahvediyorsun imparatorum. Bana bir an izin ver: Tam şu anda ölüm yatağında yatmakta olduğunu hayal et. Öteki dünyaya geçmek üzeresin. Hayatını hangi hedefler ve tutum ile tanımlarsın? Ün ve sosyal statüye çok önem verir misin? Daha fazla saraya göz koymak ya da yeni bölgeleri fethetmek için daha çok zamanın olmasını ister misin?

İ: Askeri ya da finansal büyümeler gibi sıkıcı işlerle daha *az* zaman geçirmek; güneşin altında daha çok yatmak, arkadaşlarımla konuşmak, en ilham verici kitapları okumak, en güzel müzikleri dinlemek ve dahası huzur verici ve yaratıcı aktiviteler ile uğraşmak isterdim Diyojen. Evlerin ya da güzel kıyafetlerin –ve hatta bütün dünyaya hükmetmenin- beni ölüm yatağındayken daha rahat ettireceğini sanmıyorum. Artık eminim ki gerçek rahatlık başka bir yol, hayatın mütevaziliği ve basitliği içerisinde bir yol.

D: Gerçekten umut vaat etmeye başlıyorsun öğren-cim. Söylediklerinde oldukça haklısın, maddi zenginlik ya da askeri fetihler hayatının sonuna gelen kimseyi tatmin etmez, fakat ben sana bu şeylerin şu anda daha arzulanabilir olup olmadıklarını soruyorum. Bu kadar maddi zenginlik içerisinde, sürekli olarak diğerlerinin bu zenginliği senden çalmasından veya zenginlik için seni öldürmesinden korktuğunu tahmin ediyorum.

İ: Bu büyük zenginlik ile birlikte başlayan bir sorundur Diyojen, kaygı ve güvensizliğin daimi kaynağıdır.

D: Birinin yaşamında bu dünyanın insanlarına zulmetmek ve onlardan sana İmparator demelerini istemekten daha onurlu şeyler olduğunu düşünüyorum.

İ [Duraksar]: Sanırım, onların bakış açısıyla ben açgözlü bir titanım.

D: Kesinlikle öyle, çünkü bu tam da sensin! Çok sayıda insanın açlık ve hastalıktan öldüğü bir dünyada birçok dünya nimetini kendinin kabul etmen fazlasıyla sapkınca.

İ: Sanırım –beni düşünmeye zorluyorsun- kendi adil payımdan daha fazlasını almış olabilirim.

D: Ve sanırım hoş kıyafetler içerisinde açgözlü bir tiran olarak etkilediğin insanlar yalnızca sahtekârlar, sana arkadaşça davranan bu insanlar sadece kendi çıkarlarını düşünürler. Demek ki onlar gerçek arkadaş olamazlar. Bu durumda sen sadece sahtekârlar ve aptallar hayran olduğu, arkadaşsız, megaloman bir insansın. O zaman

zengin olmak bir yana, fazlasıyla yoksul, güçsüz ve söylemeliyim ki biraz üzgünsün.

İ: Bu kadarı yeterli Diyojen! Sanırım kendini iyi şekilde ifade ettin. Buraya dünyanın en zengin ve güçlü adamı olduğumu kanıtlamaya gelmiştim, ama sen sen bunun ötesinde bana gösterdin ki ben, korkunç derecede kusurluyum ya da kusurluydum. Karanlık bir mağaradan çıkmış gibi hissediyorum ve gözlerim ışığa henüz alışmadı.

D: Cesur ol İskender, çünkü gözlerin ışığa alıştığında göreceksin ki dünya karanlık bir yer.

İskender bir süre düşünerek duraksar.

İ: Eğer öyleyse, insan nasıl yaşar Diyojen? Hayatı kıymetli bir hediye olarak kucaklıyor gibisin; hatta sana mutlu demeliyim. Karanlığın ve mutluluğun birlikte var olduğunu mu söylüyorsun?

D: İnsanlar mutsuz çünkü mutluluğa karşın ortada bir karanlık var. Her bir insan kendince hayatın anlamını bulmak için görevlendirilmiştir, tıpkı bir heykeltıraş gibi kendisine verilen kil yığınının değerli bir şey ortaya çıkarmalıdır. Bize istediğimiz kil yığını ile başlama şansı verilmez, ama hayal gücümüzü kullanarak istediğimiz şekli vermekte özgürüz.

İ: Sanırım hayat sanat gibidir demek istiyorsun.

D: Hayır, hayatın *kendisi* sanattır diyorum –bu bizim en önemli meydan okumamızdır. Fırçası ile harika-

lar yaratan ancak dolandırıcı olan büyük bir ressam benim gözümde tam anlamıyla sanatçı değildir. O, hayati yaratıcılığını yanlış kullanmış demektir: İyi bir yaşam sürmek pahasına yapılan çok iyi boyama, resim üzerine kötü yansır. Tıpkı sanatçının çalışırken, üst sınıftan aptalların istediği gibi değil de kendi asil imgelemi ve samimi duygularına göre resim yapması gibi biz de özgür bireyler olarak, hayatımızı aptal toplumun aptallarının beklentilerine göre yaşamamalıyız, bunun yerine değerli bir şeyler ortaya koymalıyız.

İ: Belki de haklısın Diyojen ama bunun basitlik prensibin ile nasıl bir ilişkisi var?

D: Bunun çok açık olduğunu düşünmüştüm. Ressam gereksiz fırça darbelerinden kaçınmazsa resmi iyi olmayacaktır. Biz de hayatımızda gereksiz şeylerden uzak durmazsak öncelikli meşguliyetlerimizden uzaklaşırız ve var oluşumuz iyi olmaz. Bunu söylediğim için üzgünüm ama sen nasıl yaşamayacağımıza dair mükemmel bir örneksin. Zenginlik ve güç dediğin o gereksiz şeylerle o kadar meşgulsün ki kendi değerli portreni yapmak için ne zamanın ne de enerjin var. Gereksiz fırça darbeleriyle mahvedilmiş çirkin bir karakter görüyorum İskender. Sadece gece yıldızlara bak –ne kutsal bir ekonomi! Basit yaşa ve özgür ol.

İ [duraksar]: Tıpkı söylediğin gibi Diyojen, sözlerinin beni kendimden kurtardığını düşünmeye başlıyorum.

D: En sonunda sonsuz macerana başlıyorsun İskender.

der. Şimdi izin verirsen güneşin altındaki konforlu var oluşuma geri dönmek istiyorum. Zaman bir insanın en değerli şeyidir ve seninle yeterince zaman harcadığımı düşünüyorum.

İ: Elbette, yüce Diyojen. Sana ne kadar teşekkür etsem azdır. Ben hâlâ hırslı bir insanım ancak hırslarım birdenbire tanımlananın ötesine geçti. Dünyaya yeni bir gözle bakıyorum, sanki ilk kez bilinç kazanmış gibiyim. Belki de yollarımız bir gün tekrar kesişir.

İskender alçakgönüllü bir şekilde Diyojen'in önünde eğilir ve oradan ayrılır. Korumalarının yanına geldiğinde onlara şöyle der:

İ: Eğer İskender olmasaydım, Diyojen olmak isterdim.

Diyojen, İskender'i duyar ve kendi kendine mırıldanır:

D: Eğer Diyojen olmasaydım, ben de Diyojen olmak isterdim.

ÜÇÜNCÜ DİYALOG

**PLATON VE
DİYOJEN'İN
CUMHURİYETİ**

Diyojen, bir sabah erken saatlerde, Platon'un Akademisi'nin merdivenlerinde mercimekleri, marulları ve üzümeleri yıkamaktadır. Çok geçmeden, Platon günün dersine hazırlanmak için gelir ve Diyojen onu selamlar.

Diyojen (D): Deliliğimi affet Platon, ama yaşamak için enfes bir gün değil mi? Evren sevecen titreşimlerle kıpır kıpır. Var oluşun dokusu yumuşak ve aynı zamanda canlandırıcı; hatta bu muhteşem sabahın havası ve ışığı sessiz bir erdemin taşıyıcısı gibi. Fakat yine de kötü görünüyorsun, heyecanlı ve telaşlı gibisin. Aklın mı karışık büyük filozof? Belki bu üzümlerden biraz istersin.

Platon durur ve Diyojen'e şüpheyle bakar.

D: Fazla üzümüm var. Paylaşmak ister misin?

Platon üzümüleri ihtiyatlı bir şekilde kabul eder ve hepsini yemeye başlar.

D: Ben *paylaşmaktan* söz ettim Platon! Sen hepsini yedin, seni zavallı obur adam.

Platon (P): Bağışla beni Diyojen. Bolluk zamanlarında birisinin hakkından daha fazlasını almaması çok zor. Doğru düşünemiyorum.

D: Öyle görünüyor Platon. Belli ki sen evrensel insanın farklı bir şeklisin- aşırılığa iştahı olan tüysüz bir iki ayaklı. Ne dersin! Sefil türümüz için harika bir tanım! Aslına bakarsan yeterince doğru da.

Diyojen yolunmuş bir tavuğu eline alır ve ardından Platon'un ayaklarının dibine atar.

D: Burada senin için Platonik bir adam var –belki bir ilişki?

P: Diyojen sen de biliyorsun ki Dionisos'a saygını sunmak için hazır olsaydın burada oturup marulları ve mercimekleri yıkamak zorunda kalmazdın.

D: Ah büyük Platon, eğer sen marul ve mercimek yemek için hazır olsaydın Dionisos'a dalkavukluk etmek zorunda kalmazdın. Dahası, içtenlikle vaaz ettiğin ölçülülüğü kendine uyguladığını görmek isterim aksi taktirde bu konuyla ilgili sessiz kalmanı tercih ederim. Dahası, Akademini kapat ve her şey hakkında sessiz kal. İşte bu onurlu bir iş olur.

P: Tavsiyelerin için teşekkürler Diyojen, ancak evsiz

bir dilencinin sözlerini görmezden gelirsem beni affet. Akademi sağlam ve bundan gurur duyuyorum. Bugün bize katılmak istemez misin?

D: Bunu söylemen komik Platon, çünkü her şeyi bunun için planlamıştım. Aslına bakarsan, bu yüzden mercimek yemeğimi merdivenlerde hazırlıyorum.

P: Sen de biliyorsun ki Diyojen, mercimek yalnızca gaz yapar. Dışarıya sıcak hava salmak için akademiye gelmek zorunda mıydın?

D: Ben sadece senin gösterdiği yolu takip ediyorum Platon. Aslında, senin saygınlığın üzerine bir trajedi yazıyorum.

P: İsmi nedir?

D: *Osuruk*.

P: Pekâlâ sana bu konuda başarılar dilerim Diyojen. Belki bir gün ciddi şeyler de yapmayı düşünürsün. Akademi'de bugün adaletin üzerin kurulan Devletin doğasını tartışacağız. Şimdi dersime hazırlanmak için acele etmeliyim.

Platon ayrılmak için döner.

D: Lütfen bu kadar erken gitme Platon. Derse hazırlık olarak, adil Devletin doğasını burada, senin Akademi'nin merdivenlerinde tartışıp tartışamayacağımızı merak ediyorum. Bana katılır mısın bilmem ama felsefi tartışma için mükemmel bir gün. Biliyor musun, bir süredir *Devlet* isimli kendi politik eserim üzerinde

Çalışıyorum ve inanıyorum ki benim bakış aım, kendi fikirlerini berraklaştırmada sana yardımcı olabilir. Eğer dinlemeye hazırsan sana ütopyanın çerçevesini izebilirim. Ardından, iki kulağın ve bir dilin olmasına rağmen, beni dinlediğin srenin 2 katı kadar konuşursun. Biraz fazla dinlemek sana iyi gelebilir. Ne dersin?

P: Diyojen'in Devleti mi? Politikayla ilgilendiğini bilmiyordum.

D: Affedersin! Eğer politika olmazsa benim hayatım bir hiç olur Platon. Bunu göremediğine şaşırdım. Birisinin değerlerini yaşamaktan, daha önemli konularla ilgili bilinçlendirmek için zaman harcamaktan, onun toplumuyla ilişkiler kurmaktan ve eski dünyanın kabuğuna yeni bir dünya kurmayı denemekten daha politik ne olabilir? Benim bu hayatımı, birkaç yılda bir oy kullanan, bu oy ile birlikte politik sorumluluklarının sona erdiğini düşünen ve ardından nehirde akıntıya kapılmış bir ağaç gibi zaman içerisinde akıntıya kapılan Atina vatandaşları ile kıyasla. Gerçek bir politik aktör sadece akışa kapılıp gitmemelidir, büyük ve kk anlarda nehrin akışını en uygun yere doğru yönlendirmelidir. Aksi takdirde kişi kendisinin oynamadığı bir oyunda piyon haline gelir.

P: Sanırım, politikanın yalnızca kurallar ve kural koyucular üzerine olduğunu düşünen dar bir bakış açısına sahiptim Diyojen. Fakat politika konuşurken yönetimden ya da şehir halkının temsilciler aracılığıyla değil kendilerinin katılımıyla oluşacak olan öz yönetimden

bahsedebilirsek o zaman senin yaşam tarzını politik olarak görebiliriz. Belki de seninle yapılacak olan tartışma meyvelerini verebilir.

Platon, Diyojen'in yanına oturur.

D: Bir kase mercimek daha ister misin?

P: Eğer senin için sorun olmayacaksa iyi olur. Bu sabah bir şeyler yemek için zaman bulamadım. Sen yemeyecek misin?

D: Hayır Platon, şu an aç değilim.

Diyojen bir kase mercimeği Platon'a uzatır.

P: Pekâlâ, nereden başlayalım?

D: Filozoflar olarak, elbette doğrudan başlamalıyız değil mi? Öyle düşünüyorum ki bir yönetim her zaman şeffaf ve doğru sözlü olmalıdır.

P: Başlangıç için gayet iyi görünüyor.

D: Açıkçası, bunu duyduğuma şaşırdım Platon, çünkü herkesin bildiği gibi, senin Devletin 'Soylu Yalan' üzerine kurulu ve kurgusal olarak üç sınıf insandan oluşuyor: Sıradan insanlar, askerler, yöneticiler. Sana söylüyorum filozof dostum, eğer bir yönetici sıradan bir insanın elbisesini giyseydi ya da tam tersi olsaydı, ne sen ne de ben onları birbirinden ayıramazdık. Ben, politikacılardan çok daha bilge olan sıradan çiftçilerle tanıştım. O zaman senin Soylu Yalan'ın kesinlikle bir yalan ama 'soylu' olduğunu kabul edemem. Bu kavram oldukça keyfi görünüyor ve keyfi kural politikadaki en

tiksindiğim şeydir. Kusura bakma ama senin Devletinin çekirdeği çürük ve kokuşmuş.

P: Çürümüşlüğü kabul etmiyorum Diyojen, fakat biraz daha düşünürsek, Devletimi doğa ile uyumlu olmayan üç sınıf üzerine kurmam felsefi olmayabilir.

D: Felsefi olmayabilir mi? Bu senin akademinin kapanmasını gerektiren entelektüel bir skandal! Dur bir tahminde bulunayım: Sen bütün politik gücü elinde bulunduran şu yöneticilerden birisi olmalısın.

P: Bu sana kendim için çalışıyormuşum gibi gelebilir ama evet, benim Devletim filozofların kral olduğu bir devlettir.

D: Hmmm. Öğrencilerinin kendi denemelerini yazmalarına izin verir misin Platon?

P: Hayır, elbette vermem, çünkü bu onları, hak etmeseler bile yalancı ve sınıfın en üstünde yer edinmeye teşvik ederdi.

D: Senin Devletin de böyle! Filozofların, insanlığın özel bir sınıfı olduğunu ve kral olmaları gerektiğini söyleyen bir filozofa asla güvenme derim. Ayrıca, sadece kendilerine hizmet ettiklerini bildiğimiz halde bizim çıkarlarımıza hizmet ettiklerini söyleyen politikacılara da asla güvenmemelisin. Benim Devletimde her bir insan, filozofun incelenmiş hayatını ve politikacının meşgul hayatını yaşamak için teşvik edilir. Benim Devletimde yönetici sınıfa yer yoktur, çünkü burada her birimiz kendimizi yönetecek kadar olgun insanlarız. Yönetici

sınıfı ortadan kaldırmak için hepimizin ortak koruyucu olmasından daha iyi bir yol yoktur.

P: Ortak koruyucu diyorsun. Senin Devletin, benim için fazlasıyla ütöpik olsa da değerli gibi görünüyor. Fikirlerin hayal gücümü genişletiyor, beni şaşırttın.

D: Sen de beni şaşırttın Platon. Senin Devletin felsefi olmamanın ötesinde, adaletsiz!

P [alınmış bir şekilde]: Nasıl olur?!

D: İnsanlar arasında doğuştan gelen bir fark yoktur Platon, sınıflar sadece sosyal temellere dayanılarak savunulabilirler. O yüzden senin Devletin hem felsefi olmamak yönünden hem de adaletsiz olma yönünden kabul edilemez. Akla uyan tek Devlet sınıfsız, her bir insanın ahlaken ve değer olarak eşit olduğu devlettir. Bütün sosyal ve politik kural ya da kurumlar temel eşitlikçi öncüllere uygun olup olmama yönünden yargılanmalıdır. Eğer bir yasa bütün insanlara eşit davranmıyorsa, herkese gelişmesi için eşit şartları sağlamıyorsa, o yasa adaletsizdir ve reddedilmesi gerekir.

P: Fakat bir yasa demokratik toplumun temsilcileri tarafından yapılmışsa, o zaman elbette itaat edilmelidir Diyojen, öyle değil mi?

D: Bir yasa sadece demokratik toplum tarafından yapıldığı için 'adaletli' değildir Platon. Halk, tiranlar yaratabilir. Hepimiz biliyoruz ki demokrasiler tarafından yapılmasına rağmen adaletsiz olan bir çok yasa var, dolayısıyla bütün yasaları akılsızca, adaletliymişler gibi

kabul edemeyiz çünkü değiller. Bu durumda, en üst düzey otorite yalnızca kişinin kendi eleştirel bilinci olabilir. Kişinin bilinci ile uyum içerisinde hareket ettiğini kabul eder misin Platon?

P: Muhakkak ki Diyojen, akıl ve kanıt ile beslenen kişinin bilinci, sahip olduğumuz tek ahlaki pusuladır.

D: O zaman demokrasinin adaletsiz bir yasa üretmesi halinde, insanların bu yasaya saygı duymak gibi bir zorunluluğu olmadığını kabul ediyor olmalısın.

P: Bunu kabul ederim Diyojen. Yargı, adaletsiz yasalara uymamızı isteyemez.

D: Dahası, eğer bir yasa adaletsizse, yargı insanları ona karşı koymaya teşvik etmelidir, çünkü şurası kesin ki bu adaletsiz durumda hiçbir şey yapmadan sessizce oturmak da adaletsizliktir, değil mi?

P: Eylemsizlik birisinin mutlaka sorumlu tutulması gereken bir eylemdir Diyojen. Dolayısıyla evet, kişi adaletsiz yasaya ya da sisteme razı olmamalı, böyle şeylere daha aktif karşı koymalıdır.

D: Bir radikal gibi konuşuyorsun Platon.

P: Sadece berrak düşünme yolu üzerindeki bazı engelleri temizledin Diyojen. Eğer kanıt, ahlaki düşünce ve mantık radikal olmayı gerektiriyorsa, radikal olunmalıdır. Bununla birlikte, aklın ve kanıtın gücü birisinin tarafında olmasına rağmen, bu pozisyonun 'radikal' olarak adlandırılması garip.

D: Düşüncelerin ifadesi böyledir Platon. Bunun sonucu olarak kişi yasaları, gelenekleri ve töreleri düşünmeden kabul etmemeli, bunları kişinin eleştirel bilincinin yüksek otoritesinin karşısı olarak değerlendirmelidir. Bu yüzden ben herhangi bir şehrin ya da ülkenin vatandaşı değilim Platon. Ben kozmosun vatandaşıyım.

P: Evet belki de öylesin Diyojen. Fakat, bununla tam olarak ne kast ediyorsun?

D: Gayet basit. Ben kozmosun vatandaşıyım çünkü benim görev bilincim ve sevgim şehir devletlerinin ya da imparatorlukların sınırlarında başlayıp bitmez, bütün bir hayat alanına yayılır. Benim zihnimdeki ahlaki ilerleme, merhametli kollarımızla bizim için önemli olan aile ve arkadaşlarımızdan oluşan küçük çemberimizden daha fazlasını kucaklamakla ilgilidir. Aydınlanmış bir varlık, ayağının altındaki toprağı bile sever ve ona hafifçe basar.

P: Söylemeliyim ki ilgi çekici bir bakış açısı. Muhalefetten ve isyandan fazlasıyla bahsediyorsun, fakat söyle bana Diyojen senin pozitif görüşün nedir? Senin ideal Devletin neye nasıl görünüyor?

D: Fikirlerimi paylaşmaktan zevk duyarım ve buna başlamak için yalnızca bir yer var: Herhangi bir Devlet işe, Doğaya saygılarını sunarak başlamalıdır Platon, çünkü Doğa ekonomimiz de dahil olmak üzere her şeyin temelidir.

P: Lütfen iyice anlat Diyojen.

D: Yediğimiz ve içtiğimiz her şey; evlerimizi yaparken kullandığımız, odalarımızı ısıttığımız ya da fenerlerimizi yaktığımız her şey, bedenimizi örten her bir iplik –bütün hepsi ve daha fazlası- Doğadan geliyor. Demek ki Doğayı küçük görmemeliyiz, çünkü eğer Doğa sağlıklı olmazsa, ekonomimiz de sağlıklı olmaz. Benimle hemfikir misin?

P: Bu çok açık, özellikle belirtmene şaşırdım.

D: Açıktır ki kendilerine karşı gelinen bir dünyada çok açık gerçekler bile belirtilmelidir Platon. adil Devlet Gaia'ya saygı göstermeli ve onun sınırlarında yaşamalıdır.

P: Kimse bunu inkâr edemez Diyojen, aksi takdirde Gaia bizden intikamını alacaktır! Sorun şu ki bizim ona ihtiyacımız var, ancak onun bize ihtiyacı yok.

D: Kesinlikle. Şimdi, adil bir ekonominin, Gaia'nın sınırlarına saygı göstermesi gerektiğini kabul ettikten sonra birkaç önemli şey var. Her şeyden önce, kültürümüz maddi lüksü ve savurganlığı refaha ulaşmak için bir yol olarak görmemeli, eğer biz bu yolu takip edersek, kuşkusuz ki Gaia'nın sınırlarını aşmış oluruz.

P: Açıktır ki öyle. Örneğin, eğer Epikür bahçesindeki bütün ağaçları ve bitkileri keserek onları markette satsaydı, kısa zamanda zengin olduğunu düşünürdü... ve ardından, kendi geçim kaynağını yok ettiğini fark ettiğinde fazlasıyla zavallı ve aptal olduğunu hissederdi. Benzer şekilde ulusal ya da küresel ölçekte bakarsak:

Eğer herkes bolluk içinde yaşasaydı, Gaia bizim boş birikimiz altında çökerdi.

D: Evet ve bütün insanlığı evrenselleştirmeyen bir yaşam biçimi meşru değildir, değil mi?

P: Kişi kendisinin diğer insanlardan daha üstün olduğunu, daha çok şeyi hak ettiğini düşünmüyorsa bu söylediğine karşı gelemes.

D: Evet ve biz adil bir Devletin ahlaki bakış açısıyla tüm insanları doğaları gereği eşit gördüğü konusunda anlaşmıştık, değil mi?

P: Evet anlaşmıştık.

D: O zaman adil bir Devlet, Gaia'nın doğal sınırlarına saygılı olan bir maddi kültür üzerine inşa edilmelidir. Saygılı maddi kültür, ölçülülük etiği, sadelik ve yeterlilik anlamına gelir, çünkü 'yeterlilik' algısı olmayan bir yurttaş her zaman 'fazla'yı isteyecektir. Bu durum 'çok fazla' üretime ve tüketime yol açacaktır öyle değil mi?

P: Kaçınılmaz olarak öyle Diyojen. Ancak maddi yeterlilik, zorluk ve fedakârlık değil midir? Birçok insan iyi hayatın öncelikli olarak maddi zenginlikle oluştuğunu farz ediyor. Basit yaşam çok çekici görünmüyor.

D: Eğer insanlar maddi zenginliği bir refah yolu olarak takip etmeye devam ederse Gaia'nın çökeceği ve hepimizin yok olacağı, kimsenin kurtulamayacağı konusunda anlaşmıştık. Demek ki iyi hayat maddi zenginliğe dayanmamalıdır. Tam tersine, evrensel refah –uzun ve

kısa vadede- aydınlanmış maddi kısıtlamada yatmaktadır.

P: Daima daha fazlası için uğraşmanın her şeyi yıkma götüreceğini kabul edebilirim ancak şimdi ve burada, maddi yeterliliğin neden iyi yaşamın dayanağı olduğunu açıklamalısın.

D: Maddi yeterliliğe dayalı basit yaşamlarla uyumlu, sonsuz sayıda zengin, anlamlı ve tatmin edici hayatlar yok mudur?

P: Evet Diyojen, basitliğin zenginliği sınır tanımaz, çünkü hayattaki iyi şeyler özgürdür – ne yazık ki az sayıda insan bunu görebilecek bilgiye sahip.

D: Evet, bu açıdan baktığımızda körlük türümüzün en büyük zayıflığı Platon. Maddiyat kapısını, basit yaşam lehine kapatmak gerçek anlamda özgürlüğümüzü kısıtlamaz, çünkü bu durumda bile içinden geçebileceğimiz sonsuz sayıda kapı vardır. Maddi amaçlarımızdan vazgeçip ruhumuzun sonsuzluk açlığını doyuracak alana odaklandığımızda, medeniyet hikayemizde büyük bir atılım gerçekleştireceğiz.

P: O günü arzuluyorum Diyojen. Biraz daha mercimek alabilir miyim?

Diyojen minnetter olur.

D: Maddi kültür tıpkı Gaia'nın sınırları ile uyumsuz olduğu gibi, aynı zamanda sınırsızca yayılmayı isteyen bir ekonomidir, haksız mıyım?

P: Bu madalyonun diğer tarafı Diyojen. Sen ekonominin yalnızca doğa yasalarına uyumlu olarak şekillenmesi gerektiğini iddia ediyorsun ki bu çok bilgece bir şey değil. Bir ekonomi sonlu gezegen içerisinde sonsuz şekilde genişleyemez, diğer türüsünü yalnızca beyinlerini mercimekle besleyen aptallar düşünebilir.

D: Evet, hayatın tüm kesimi Gaia'nın sınırları dahilinde genişleme hakkına sahiptir. Ancak artık o kadar kalabalığız ki -bu çözmemiz gereken en büyük problemlerden birisi!- üretme ve tüketme şiddetimiz konusunda dikkatli olmalıyız, aksi taktirde sadece kendi türümüzün değil diğer türlerin temelini de yok ederiz.

P: Nehirlerimize, ormanlarımıza ve toprağımıza baktığımda görüyorum ki zaten hayatın temelini yok etmiş durumdayız Diyojen.

D: Evet öyle Platon – vahşice ve utanç verici cahillik. Bunun sonucunda bizim zengin kültürümüz 'daha fazla'nın peşinden koşmaktan kolayca vazgeçemez. Bunun yerine, maddi hayatı yaşayanlara gerçekten üretmeyi ve tüketmeyi öğretmeliyiz, bunu sadece kendi iyilikleri için değil diğer insanların ve bütün gezegenin iyiliği için yapmalıyız. Felaketten kurtulmanın başka bir yolu yok.

P: Akıl yürütmen sağlam Diyojen, ancak gerçek yoksulluk içerisinde yaşayan insanlara ne olacak? Onların daha fazlasını isteme hakları yok mu?

D: Elbette var Platon. Herkesin 'yeteri kadar' isteme hakkı var – özgürlük ve sağlık için gereken temel mad-

di durum. Eğer bu durum sağlanmazsa, bunu sağlamak bütün insanların ahlaki değerlerinin eşitliği gereği, hepimizin ortak görevidir. İyi yurttaşlar aç veya tok doğmazlar.

P: Ancak eğer ekonomimiz güvenli sınırı zaten aştıysa, muhtaç kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak için yapılacak ekonomik genişleme doğal dünyayı daha da kötü bir hale sokmaz mı? Bir paradoksla karşı karşıyayız: Sosyal adalet uğruna ekonomimizi büyütme zorundayız, ancak aynı zamanda doğanın iyiliği için ekonomimizi daraltmalıyız.

D: Neden öyle olsun ki Platon? Paradoksunun gayet basit ve hoş bir çözümü var: Çok daha büyük bir ekonomi pastası pişirmeden, elimizdeki pastayı farklı şekillerde dilimlemek! Her birimiz yeteri kadarını alırsa, dünya herkesi besleyecek kadar büyük. Eğer birileri daha fazlasını almaya başlarsa, dünya herkesi besleyemez. Adil bir devlet, açlık veya savurganlık olmamasını garantiye almak için birikimi sınırlandırmalıdır.

P: Böyle şeyler söylersen kendine zengin düşmanlar edineceksin Diyojen. Bugünlerde paylaşmak huzur bozuculuk olarak görülüyor.

D: Zenginlerin düşmanlık için baha ihtiyacı çok Platon, çünkü onların yeterince düşmanları var. Eğer onlara dikkatlice bakarsan içten içe çürüdüklerini görürsün, belki de bu yüzden güzel kıyafetlere ihtiyaç duyuyorlar. İçlerindeki çürümeyi gizlemeye çalışıyorlar.

P: Devrim, belki de daha fazla insan zenginliğin yanlış örneğini fark ettiğinde ve refah için başka yollar arama cesaretini gösterdiğinde başlayacaktır.

D: Evet, işte yangını çıkartacak kıvılcım bu. Ancak devrim açgözlülük ve para tutkusuna karşı çıkan ve gönüllü basit yaşamları da kapsamalıyken birkaç kişinin harekete geçmesi gerekli olandan fazlasıyla uzak. Ayrıca, gönüllü basitliği teşvik eden, bunun için cesaretlendiren, adil dağıtımı sağlayan, doğaya saygı gösteren yeni sosyal ve ekonomik hayatları inşa etmek için öz-yönetim toplulukları olarak bir araya gelmeliyiz. Neyse ki objektif bir bakış açısıyla baktığımızda, eğer bunun istediğimiz şey olduğuna karar verirsek kolaylıkla yapılabilir.

P: Evet, ancak bu noktada politikacılarımızdan destek alacağımızı sanmıyorum, çünkü onlar kendi güç ve pozisyonlarının iyiliğini düşünüyor gibi görünüyorlar. Devletin ya da Gaia'nın bütünlüğünü korumaktan uzaklar.

D: Kesinlikle. İmparatorluk yok olmamak için sonuna kadar savaşıacaktır. Bu nedenle, şimdi ve burada, kendi yeni dünyamızı inşa etmeliyiz. İmparatorluğun piyasa sistemi tamir edilemeyecek kadar bozuk bir makine, insanları üzücü ve yozlaşmış hayatlara, tüccarları gereksiz şeyler üretme konusunda boş bir rekabete ve eyaletleri doğal temellerini yok eden medeniyet sistemini korumak için vahşice savaşımlara hapsediyor. Bu makine tamir edilemez, o zaman hep birlikte kolektif muhalefetin ve yenilenmenin canlı ilham verici alternatifleri ile onun

içindeki çatlakları bulup tersyüz etmeliyiz. Eğer bizler bu ruhla basit yaşamaya ve yeni bir dünya inşa etmeye başlarsak, bu makine hükümsüz kalacaktır.

P: Şeylerin vaziyetini derinlemesine inceledin Diyojen. Çoğu insanın, maddi zenginliği bir ilerleme olarak gördüğü yerde, bu zenginliğin her şeyi yok edecek sahte bir tanrı olduğunu ispatladın. Şu ya da bu şekilde ilerleyebilecek bir çok ayrıntı var, ancak eğer bir topluluk senin çizdiğin ilkeler ile başlamış olsaydı çok fazla yoldan çıkamazdı.

D: Senden bunları duymak beni sevindirdi Platon. Eklemem gereken bir tek şey var. Gelişen bütün toplulukların temelinde gençlerin eğitimi yatmaktadır. Her şeyin ötesinde, eğer vatandaşlarının çoğu aç gözlü ve yozlaşmış bir hayat yaşıyorsa bir hükümet nasıl çalışır, yasaları ve gelenekleri nasıl şekillendirir?

P: Nasıl çalışacağını hayal edemiyorum Diyojen, sana katılıyorum; büyük değişim, yo hayır, devrim eğitim ile başlamalıdır. Gaia'nın sınırları içerisinde nasıl özgür ve iyi bir hayat süreceğimizi öğrenmeli ya da hatırlamalıyız. Bu çağımızın meydan okumasıdır.

D: Adil olan tek devletin 'basit yaşam'ın kültürü ve ekonomisi üzerine kurulu eşit, öz-yönetimci topluluk olduğunu kabul ediyor musun Platon?

P: Evet Diyojen, senin akıl yürütmen bunu kaçınılmaz kılıyor.

D: O zaman kendi devlet yasalarının mide bulandırıcı

cı şekilde adaletsiz olduğunu da kabul etmelisin, çünkü bu yasalar basit yaşam ütopyasıyla esastan çelişmektedir.

P: Kabul etmekten başka bir yol göremiyorum.

D: Bu temelde senin gibi adil bir insan, kendini bu tür yasalara karşı muhalif olma konusunda sorumlu hissetmeli Platon. Zamanını ve kaynaklarını yeni, daha iyi, biraz önce konuştuğumuz değerler ve görüşler ile uyumlu bir dünya kurmak için harcamalı.

P: Kesinlikle, Diyojen. Şimdi sana veda etmeliyim, çünkü öğrencilerimin önüne çıkıp politika ile ilgili değerli şeyler anlatmadan önce dersimi temelden gözden geçirmeliyim. Benden bir devrimci yarattın.

D: Sana bu karanlık dünyadaki ışığı gösterdim.

DÖRDÜNCÜ DİYALOG

ENDİŞELİ OLİGARKLAR

İmparator resmi işler için şehir dışındayken, İmparatorluğun oligarkları Diyojen problemini ve İmparatorun onun huzur bozucu öğretilerine cevap verememesinden duydukları rahatsızlığı tartışmaktalar. Oligarklar, kölelerin egzotik meyveler ve kaliteli şaraplardan kurdukları müsrif ziyafet sofrasında bir domuz gibi tıkınıyorlar. En sonunda, masanın bir ucundaki tombul adam çatalla kadehine vurarak konuşmaya başlar.

Oligark 1 [O1]: Soylu ve saygın efendiler, dikkatinizi bana veriniz. İşimize dönmenin zamanı geldi, çünkü zaman kaybetmekteyiz ve hepimizin bildiği gibi zaman para demektir, para ise olağanüstü önemlidir.

Masadaki herkesi konuşmacının şaka yapmadığını bilerek güler.

O1: Hepinizin bildiği gibi burada bulunma sebebimiz Diyojen problemini ve onun 'basitlik doktrini' dediği şeyi tartışmak. Bu adam bir şaka gibi, ancak artık gülünecek bir durum kalmadı, çünkü onun fikirleri kişiden kişiye hızlı bir şekilde yayılıyor. Diyojen bizim iyi yönetim şeklimizi bozuyor ve hatta genç, hassas imparatorumuza kendi köpek felsefesini enjekte ediyor. Platon ise Diyojen'in *Devlet*'ini kendisinininkinin yerine, noksansız bir şekilde, Akademi'sinde öğretmeye başladı! Ben buna müsaade etmeyeceğim. Köpek, doğal düzeni ve bizim en tepedeki yerimizi tehdit ediyor. Acilen harekete geçmeli ve kendimizi bu berbat tehditten kurtarmalıyız.

Diğerleri: Evet, öyle.

O1: O zaman soru şu: Ne yapılmalı? Gelin ilk olarak problemin özünü değerlendirelim.

Oligark 2 [O2]: İzin verin bu konuyla ilgili başıma gelen bir olayı paylaşayım. Geçen hafta, Diyojen'in neden davet edildiğini anlamadığım bir ziyafetteydim – öyle sanıyorum ki ev sahibi diğer misafirleri bir palyaço ile eğlendirmek istedi, aklıma başka bir şey gelmiyor. Her neyse, yemeğin ortasında Diyojen'in deliler gibi öksürdüğü duyuldu ve ayağı kalkıp odada kafası koparılmış bir tavuk gibi dolaşmaya başladı. Bir süre sonra, köpek ev sahibimizin yanında durdu ve yüzüne tükürdü! Buna inanabiliyor musunuz! Kargaşanın ardından Diyojen'den bu davranışını açıklaması istendi.

O1: Böyle bir şey için nasıl bir açıklaması olabilir?

O2: Oda çok müsrif mobilyalar ve pahalı minderlerle döşendiği için boğazındaki balgamı atacak uygun bir yer bulamadığını ve odadaki en alçak, kirli yere tükürdüğünü söyledi. Size söylüyorum, bu sadece ev sahibimiz için değil, bizim yaşam biçimimiz için de bir skandal, aşağılama ve hakaretti. Sonrasında doğal olarak Diyojen sokağa diğer köpeklerin yanına atıldı.

O1: Ait olduğu yere!

Diğerleri: Evet, öyle.

O2: Onun medeni toplumda yeri yok!

Diğerleri: Evet, öyle.

Oligark 3 [O3]: Ah sevgili dostlarım, bunun bir skandal olduğunu düşünüyorsanız bir de benim hikâyemi dinleyin. Üç gece önce ben de Diyojen'in davet edildiği bir ziyafetteydim. Diğer insanların şarabıyla eğlenme konusunda bir hayli hevesli görünüyor ve utanmadan bunun en sevdiği şey olduğunu söylüyordu. Ben diyorum ki, Diyojen'in, kamu zenginliğinden bir avantaj sağlamayan bizim gibi insanlardan ders alması gerekir. Yemek sırasında konuşma felsefeye evirildi ve kendimizi yoksulluğun zenginliği ismini verdiği bir şeyi anlatan köpeğe katlanır halde bulduk. Onun akıl yürütmesini çürütebileceğimi söyleyemem, ancak masadaki herkesin kendilerinin sahte olması gerektiğini kabul etmeleri gibi iğrenç bir sonuca vardı. Masadaki en zengin insan olduğum için onun bakış açısını özellikle saldırgan buldum. Konuyu değiştirme umuduyla taba-

ğımdaki kemikleri tıpkı bir köpeğe atar gibi, masanın altında yani ait olduğu yerde beslenmesi için, alay eder bir şekilde Diyojen'in tabağına attım.

O2: Daha sonra ne oldu?

O3: Bana inanmayacaksınız ama yemin ederim bu anlatacağım şey yaşandı. Kemikleri bir süre minnettar bir şekilde kemirip üzerlerindeki her bir eti yedikten sonra, sürünerek, sonunda sessizce oturacağını düşündüğüm masanın altına geçti. Ardından hatırladığım tek şey köpeğin bacağına kaldırıp üzerime işediği. Şaka yapmıyorum! En basit tabiriyle iğrençti!

O1: Bu adam deli!

O3: Diğerleri araya girmeseydi, yemin ederim Diyojen'i oracıkta öldürecektim. Köpeğin şansına, ev sahibimiz yeni mermer zemininin kana bulanmasını istemedi, evine duyduğum saygıdan ötürü kendimi kontrol ettim. Tahmin edersiniz ki Diyojen yine sokağa atıldı. Bu davranışlarından sonra herhangi bir yemeğe davet edileceğini sanmıyorum.

O2: Belki de o iğrenç kulübesinde açlıktan ölür!

Diğerleri: Kesinlikle!

Oligark 4 [O4]: Benim deneyimim bu derece iğrenç değil, ancak aynı derecede aşağılayıcı hatta belki de vatan hainliği. Bir süre önce yüce imparatorluğumuzun sınırlarını genişletmek için, İskender'in emriyle ordularımızı harekete geçirmiştik ki Diyojen fıçısını tepeden

aşağıya-yukarıya yuvarlamaya başladı, Sisifos'u taklit ettiğine dair hiç şüphe yok. Ne yaptığını sorduğumda, adeta dalga geçercesine, bizim kadar meşgul görünmek istediğini söyledi. Sadece şunu varsayabiliriz ki Diyojen savaşlarımızın gerekliliğini ve adaletini anlamıyor. Dürüst olmak gerekirse, sonsuz savaş olmadan imparatorluğumuzun zenginliğe nasıl hükmedeceğini ve bizim yaşamımıza nasıl devam edeceğimizi zann ediyor?

O2: Sanırım medeniyetsiz köpeğin en asi olduğu nokta tam da bu, basit bir şekilde söylersek ne medeniyetimize ne de onun temelinde yatan değerlere inanıyor. Hem söyledikleriyle hem de davranışlarıyla, bizim değerli geleneklerimizi ve göreneklerimizden hoşnut olmadığını belli ediyor, kurulu düzenin ve sahip olduğumuz bütün güzelliklerin kuyusunu kazıyor. Bugün dünyamızda toplu bir guruldama var ve biliyorum ki isyan davulunu çalan Diyojen'in kendisidir. Size söylüyorum, onun yaşamasına izin verdiğimiz her gün, Diyojen devrimin korlanmış ateşini beslemeye devam edecek ve sonunda halkın ütopya arzusunu alevlendirecek. Basitlik doktrini oksijene benziyor ve korkarım ki korlanmış ateş bu oksijen sayesinde alev alarak İmparatorluğumuzu küle çevirecek. Bir köpeğe bu müsamahayı gösteremem!

Diğerleri: Bravo, çok yaşa!

O1: Öyle sanıyorum ki meselenin en önemli noktasına değindin. Onun basitlik doktrini devrimden daha düşük bir amaca hizmet etmiyor. O halde, yüce imparatorluğumuzun iyiliği için bu tehdit adalet önüne çıkar-

tılmalıdır - onun değil, bizim adaletimizin. Sadece daha fazla insanın basit yaşamdaki rahatlığı bulmak için pazardan çıkarak köpeği takip ettiğini hayal edin. Kitlelere gereksiz eşya satan bütün o tüccarlara ne olur? Kuşkusuz ki işlerini kaybederler, peki ya sonra?

O2: Sana sonrasını söyleyeyim: Ekonomimiz çöker! Bunun sonuçları sadece bizim için değil, ekonomiye bel bağlayan herkes için –özellikle fakirler- dayanılmaz olacaktır. Fakir halkın iyiliği için, onları köpeğin tehlikeli ve denge bozucu saçmalığından korumak için buna bir son vermeliyiz.

O3: Evet, fakirlerin iyiliği için mevcut sistemi korumalıyız.

Diğerleri: Evet, öyle.

O1 daha fazla şarap getirmeleri için kölelere bağırrır.

O4: Çok uzun bir süredir kültürümüz üzerinde çok etkili bir kontrolümüz var, bu sayede basitlik, ılımlılık ve doğa sevgisi gibi, yurttaşlarımızı kirletecek fikirleri olabildiğince asgari seviyede tuttuk. Ancak bir şekilde, toplumsal düşünüş üzerindeki kontrolümüzü kaybediyoruz. Korkarım ki ayak takımı başka dünyaların mümkün olduğuna inanmaya başladı.

O1: Evet, Diyojen insanları maddi zenginliğe ihtiyaç duymayacakları ve bu zenginliği kazanmak için gerekli olan angaryalardan kurtaracak olan alternatif bir yaşam biçimi için yüreklendiriyor. Hepiniz soruyorum: Eğer insanlar doğa ile uyum içinde yaşamayı keşfederse ve

lüzumsuz işler yapmak zorunda olmadıklarını anlarsa o zaman besinlerimizi kim yetiştirecek, evlerimizi kim inşa edecek ve temizleyecek, takılarımızı kim yapacak ve yemeklerimizi kim servis edecek?

O3: Kesinlikle. İnsanlar kendilerine hizmet etmek için özgür olduklarında ekonomimiz nasıl işler? Bize kim hizmet eder? Söylentilere göre, köpek herkesin basitçe, özgürce ve mutlu yaşadığı sınıfsız toplumu anlatan bir kitap yazıyor. Ne saçmalık! Böyle bir dünyada bizim konumumuz nerede?

O2: Hiçbir yerde.

Konuşmaları dinlemekte olan köleler birdenbire, izinsiz bir şekilde odayı terk ederler ve dönmezler. Oligarkların endişeli bir şekilde birbirlerine baktıkları uzun bir sessizlik olur.

O1: Efendiler, Diyojen'in ve öğretilerinin büyük bir tehdit olduğu konusunda hemfikir olduğumuz açık. İmparatorumuzun resmi işler için uzakta olduğu bu sürede, onun muhtemelen vermeyeceği onaya gerek duymadan, hızlı ve kararlı bir biçimde harekete geçmeliyiz.

Diğerleri: Kesinlikle!

O1: Hepimiz merhametli kişileriz, bu konuda en ufak bir şüphe yok, ancak bu durumda düzeni ve adaleti korumak için demir yumruğumuzu kullanmalıyız. O halde, biraz üzölmekle beraber, köpeğin kitaplarına el koymayı ve onları yok etmeyi öneriyorum –bütün asi sayfaları– ve dahası, Diyojen'i tutuklamak için bir karar

çıkartıp en kısa sürede idam ederiz. Planlarımızın, kendisi için neyin iyi olduğunu bilmeyen toy bir İmparator tarafından engellenmesini istemeyiz.

Diğerleri: Evet, öyle.

O3: Efendiler, köpeğin kitaplarına el koyma işini kızımın halletmesini önerebilir miyim? Güvenebileceğimiz birisine ihtiyacımız var ve ben kızımın güvenilirliğini garanti ediyorum. Dahası, onun köpeğe ya da felsefesine ayıracak zamanı yok.

O1: Kızına kendim teklifte bulunacaktım. İtirazı olan var mı?

Masadakilerin hiçbiri itiraz etmez.

O3: Pekâlâ, bu gece yarısı onunla konuşacağım ve görevini hafta sonuna kadar tamamlaması için ısrar edeceğim.

O1: Mükemmel.

O2: Saygın dostlarım, izin verin bir şey daha öneriyim, hiç şüphe yok ki herkesin düşündüklerini dile getireceğim. Diyojen'in icabına baktığımız gün, İmparatorumuzun da icabına bakamaz mıyız? Paradoksumu mazur görün ama bazen sadece isyan karmaşayı yok edebilir.

O1: Sözlerini ağır ama kaçınılmaz ve bu konuyu gün ışığına çıkartma cesaretiniz takdir edilecektir. İmparatorluğumuzun iyiliği için, sizin önerinizden başka bir yol göremiyorum.

O4: Ben de göremiyorum.

O3: Ben de.

O2: Şimdi izin verirseniz, bize bu işte yardım etmesi için Iollas'a planlar yapmak isterim. Belki de İskender'e 'özel' bir içki ikram ederiz ne dersiniz?

Birçok kafa sallanmaktadır.

O1: O zaman, anlaştık mı?

Diğer: Evet, öyle.

O1: O zaman bu işi halledelim.

O2: Görkemli İmparatorluğa!

Diğerleri: Bravo, çok yaşa!

Oligarklar gururlu bir şekilde, kadehlerini isyanlarına kaldırırlar.

BEŞİNCİ DİYALOG

KAÇAK

Diyojen'in kitaplarına el konulması, ordu tarafından hızlı ve acımasız bir şekilde gerçekleştirildi. Hemen ardından, Diyojen'in yazılarından herhangi birisiyle yakalanan ya da bir kopyasının yerini bildiği halde rapor etmeyen kişileri vatan haini ilan ederek anında idam edilmelerine yol açacak bir kararname yayınlandı. Bir filozof için ölmek istemeyen korku içerisindeki halk bu karara boyun eğdi. Hal böyleyken, bu işi organize etmesi için görevlendirilen ve sorgusuz sualsiz kabul eden oligarkın kızı, bütün bu faaliyetin meşruluğu ile ilgili kuşku duymaya başlamıştı. Diyojen'in yazılarının toplandığı kuleye giriş izninin yegâne sahibi olan kız, bir gece içine düştüğü karşı konulmaz dürtü yüzünden, kendisini, yok edilmesi emredilen Diyojen'in eserlerini okurken buldu. Bütün gece, eşi benzeri görülmemiş bir odaklanma ve dikkatle okudu. Okuduğu

her sayfa, doğrunun gücüyle aklına, kalbine ve ruhuna yansdı. Gerçeklik yanılgısını yarattığı illüzyon parçalandı ve aydınlanmanın akarak gelen bu enteresan çılgılık ona bulaştı. Güneş ufukta görünmeye başladığında kız kuleyi terk etti, ağır kapıyı kilitledi ve kapüşonlu pelerinini giydi. Arka sokakları kullanarak, neden yaptığını ve sonunun ne olacağını bilmeden, Diyojen'in fıçısına doğru yol aldı. Fıçıya vardığında Diyojen halihazırda uyanmış ve yol kenarındaki meyveleri toplamaktaydı.

Kaçak [K]: Ağızlara layık bir yemek topluyor gibisin yabancı.

Diyojen kafasını kaldırır ve yanında dikilen kapüşonlu ziyaretçiye bakar. Ardından toplamaya devam eder.

Diyojen [D]: Bir köpek bulduğu, çaldığı ya da dilendiği her şeyi yer ve mutlu olur, ağza layık olup olmadığı önemsizdir. Güzel tatlar insanları köle yapmaya yararlar biliyor musun? Meyveler ya da otlar, benim için hepsi aynı. Bazen sadece güneşin ışığı ile hayatta kalıp kalamayacağımı merak ediyorum.

Diyojen yere oturur ve ağzına bir avuç meyve atar. Ardından tekrar gizemli misafirini inceler. Kısa bir sessizlik olur.

K: Sanıyorum ki eserlerinin devlet tarafından toplatıldığından ve tutuklanman için kanun çıkartıldığından haberin vardır Diyojen. Son günlerde göçebe olarak yaşıyor olmalısın, aksi takdirde şu ana kadar hapse atılmış olman gerekirdi.

D: Hiç kimsenin duygularını incitmeyen bir filozof neye yarar ki?

K: Belki de öyledir. Ancak çalışmalarının engellenmesi seni kızdırmıyor mu? Yaşamın ya da gerçeğin iyiliği için korku duymuyor musun?

D: Sana şunu söyleyebilirim ki, eğer zamanımı insanların yaptığı aptallıkları düşünerek harcasaydım çok kötü bir durumda olurdum. Eğer söylediklerini düşünseydim muhtemelen acı ve hiddetle patlardım. Değiştirebildiğim şeyleri değiştiriyorum ve bana verilen kaderi seviyorum. *Amor Fati*. Aslında, bu oldukça basit. Hiçbir şeyden pişmanlık duymuyorum.

K: Cesaretin takdire şayan. Aslında, burada olma sebebim kısmen bu. Kitaplarını okudum ve beni bir hayli etkilediler. Sesimi çıkarmam için beni sarsarak uyandırdılar, hayatıma yeni bir anlam ve amaç kattılar. Fakat daha da önemlisi, fikirlerin şehrimizi, ulusumuzu ve hatta medeniyetimizi bilinçli bir devrime götürebilir. Bu durum beni rahatsız ediyor, çünkü sözcüklerin yakın zamanda kaybolabilir.

D: Senin ya da herhangi birinin, kendi fikirlerimi berraklaştırmak için yazdığım kitapları neden okuma ihtiyacı duyduğunu anlamıyorum. Fikirlerimi öğrenebilmek için yanıma gelip beni izlemeniz yeterlidir -hatta daha iyisi gelin ve bana katılın! Eğer insanlar incir istiyorlarsa kararmış olanların onları memnun etmeyeceğini varsayıyorum. Fakat buna rağmen insanlar erdemin pratik halini dikkate almıyorlar, yalnızca üzerine yazılanları okuyorlar.

K: Kuşkusuz bu sadelik dünyasına geç geldim, ancak senin kitaplarının sonucu olarak buradayım, bana ışığı gösterdiğin için sana minnettarım. Uzun bir zamandır karanlığa gömülmüştüm, gözlerim henüz bu yeni dünyanın ışığına alışamadılar. Artık kendimi birçok yönden sorunlu ve karışık buluyorum. Tevazu ile sana geldim, içimdeki düzensizliği çözebilmek için bana tavsiye verebileceğini umuyorum.

Diyojen ayağı kalkar ve meraklı bir biçimde kapüşonlu yabancıyı inceler. Fıçısının yanındaki yanan fenerini alır ve sanki yabancıнын karakterini değerlendiriyormuş gibi feneri yüzüne tutar. Bir süre sonra yavaşça kafasını sallar.

D: Gerçek bir arayış içerisinde olmalısın, aksi takdirde zamanımı boşa harcamak için buraya gelmezdin. Hangi problem bir insanı bir köpekten tavsiye alacak noktaya getirebilir? Kesinlikle dengesiz birisi olmalısın.

Ziyaretçi düşüncelerini toplarken sessizlik oluşur.

K: Diyojen, eğer bana izin verirsen problemlerimi bir bağlam içerisinde anlatabilmek için geçmişimden bahsetmek isterim.

D: Herakleitos'a göre bağlam her şeydir, ancak yine de her zaman değişim halindedir. Lütfen konuşmamızın meyve vermesi için gerekli olduğunu düşündüğün her şeyi anlat.

K: Burada, Atina'da büyüdüm, dikkate değer ayrıcalıkta bir hayat yaşıyorum. Ailem bazılarını düşündüğümüzde zengin sayılmaz, ancak toplum içerisinde

saygın ve rahattır. Hangi standartta bakarsak bakalım bolluk içerisinde büyüdüğümü söyleyebiliriz. İyi eğitilmiş, sağlıklı ve itaatkârım –örnek yurttaş diyebilirsin. Belli bir anlamda mutlu olduğumu söylesem de, bu, aynı zamanda geriye dönüp bakmam gereken bir sorun. Ama şunu belirtmeliyim ki çok kısa bir zaman öncesine kadar dünyanın bana nazik davrandığını, her zaman iyi şansa sahip olduğumu ve bunu hak ettiğimi düşündüm. Bugüne kadar doğrudan ya da dolaylı şekilde ilişkide olduğum herkes bana bunu hak ettiğimi söyledi, belki de bir ortak öz-tebrik olarak nezaket içerisinde ben de onlara aynı tepkileri gösterdim.

D: Yani dünya sana nazik davrandı ve muhtemelen ihtiyacın olandan daha fazlasını verdi. Söylesene, bunu neden şimdi problem etmeye başladın?

K: Her şey ayrıcalıklı hayatımın ve toplum içerisindeki yerimin sadece rastlantı eseri olduğunu anlamamla başladı –sebepsiz yere bana verilmiş olan şeyler.

D: Ha! Böylesine açık bir gerçeği görmenin bu kadar uzun sürmesi beni endişelendiriyor. Şimdi gelmiş bana iyi eğitilmiş olduğumu söylüyorsun! Sanırım eğitimin geldiği nokta bu!

K: Körlüğüm beni utandırıyor Diyojen.

D: Utangaçlığın kızartısı erdemin rengidir, en azından buna sahipsin.

K: Yüzüm hiç bugünkü kadar kırmızı olmamıştı. Seni temin ederim. Evet hayatım boyunca çok çalıştım,

ama eminim şeytanın da çok çalıştığını söyleyeceksin. Sadece işlerimin doğasını bilseydin, bu bile senin mideni bulandırırdı.

D: Ah yabancı! O kadar uzun zamandır insanlar ile yaşıyorum ki, midemin sağlam olduğuna seni temin ederim.

K: Kuşkusuz haklısın. Kendim hakkında bildiğim şey, hayat merdivenindeki konumumu belirleyen en önemli şeylerin gayretim ya da özsaygım olmadığı, aksine bunların adaletsiz bir sistemdeki rastlantıların sonucu olduğu. Şans eseri birkaç kazananan birisiyim. Ailemin beni umursamadığı ve şiddet gösterdiği, hastalıkların içerisinde süründüğüm yoksul bir hayata doğabilirdim. O zaman ne olurdu? Düşünmekten nefret ediyorum.

D: Belki de öyle bir durumda suça ve şiddete meyilli olabileceğini düşünüyor olabilir misin?

K: Kesinlikle, her ne kadar kavrayışım beni çok rahatsız etse de haklısın. Buraya gelmemin bir sebebi de tıpkı benim gibi, doğanın zenginliğinin büyük bölümünü elde tutan bir kısım insanın dünyadaki ezilen insanların sebebi olması. Yani suça ve şiddete meyilli *olabileceğimi* bilmekten daha kötüsünü şimdi anlıyorum, işin gerçeği ne kadar gizlice olsa da, ben suça ve şiddete meyilli bir hayat *yaşıyorum*. Bu gerçeği göremeyecek kadar kördüm, çünkü ait olduğum zengin sınıf durmak bilmeden, yolumuzun soylu ve adil olduğunu söylüyordu –ve insanlar size ısrarla soylu ve adil olduğu-

nuzu söylüyorsa buna inanmak kolaydır. Böyle övgüler nadiren sorgulanır.

D: Ayrıcalığının seni neden rahatsız ettiğini şimdi anlıyorum yabancı. Açıkçası bir zamanlar ben de benzer sebeplerle kendimi rahatsız hissediyordum.

K: Bunu duymak, ilginç bir şekilde beni sevindirdi Diyojen, çünkü benim için hâlâ umut olduğunu düşünüyorum. Fakat sonra senin nasıl yaşadığına bakıyorum ve korkuyorum. İnançlarım zayıf düşüyor ve kendimi, hayatımı yaşayamayacağım değerleri açıklarken buluyorum, problemlerin geriye kalan kısımları gerçekten çözülmesine yardım etmek istediklerimdir. İçimdeki çelişkiyi anlıyor musun? Görüyorsun ya bütün amaç ve azmim fare yarışını kazanmak için! Senin gibi bir aziz benim sahip olduğum zenginliği, ayrıcalığı, statüyü ve güvenliği bırakıp farklı bir yarış için köpekleri takip edebilir, ancak ben yalnızca bir ölümlüyüm. Hayatımın adaletsiz bir sahtelikle kaplı olduğunu biliyorum ama bunu bırakabileceğimi hayal edemiyorum. Cesaretim yok.

D: Eğer hayatının bir sahtelik olduğunu biliyorsan, kendi değerlerin ile uyum içinde yaşamak için bile bu hayattan vazgeçemiyorsan, zaten hayatı bırakmış ve yaşıyor taklidi yapmaktasındır değil mi?

K: Akıl yürütmen beni kemiklerime kadar kesen bir bıçak gibi Diyojen. Lütfen bana nazik davran, yoksa yaramı iyice derinleştirecek ve buradan gitmeme sebep olacaksın.

D: Diğer köpekler sadece düşmanlarını ısırırlar, oysa ben onları kurtarmak için dostlarımı da ısırıyorum. Lütfen sözlerimi bu açıdan değerlendir nazik yabancı. Herkesin hayatında şu soruyla dürüstçe karşı karşıya geleceği bir zaman olacak: Kişi nasıl yaşar? Ağızlarından erdemi düşürmeyen ancak pratiğe dökmeyen kişiler, sadece başkalarına güzel sesler çıkaran bir arpa benzerler.

K: Evet Diyojen kesinlikle! Erdemin müziğini duymak istiyorum! Onu içten bir şekilde yaşamak istiyorum! Fakat her seferinde doğam beni bozuntuya uğrattıyor. Zayıfım, ya da zayıf olmayı seçtim. Öyle görünüyor ki zenginliğimin günahını çekmeyi, onu bıraktığımda ortaya çıkacak olan belirsizliğe tercih ediyorum.

D: Bu noktada bir belirsizlik yok, zenginlikten vazgeçtiğinde bir şair gibi yaşayacaksın!

Diyojen güler.

K: Seninleyken gülmek zor geliyor Diyojen. Bu benim sırtımda gerçek bir yük ve eminim ki benim gibi zenginlik içinde yaşayan ama bu zenginliğin meşru olduğuna inanmayan sayısız insan vardır. Biz bir ordu kadar kalabalığız, burası kesin! Biz her yerdeyiz –her ne kadar az konuşulsa da, soru soranlar kendilerini yalnız ve soyutlanmış hissediyorlar.

D: Zengin ve ayrıcalıklı bir konuma doğman senin suçun değil, o yüzden kendini bütün bu günah konuşmalarından ayrı tut –ve tabi beni de. Bu seni kolaylıkla bezdirir. Nasıl bir ortama doğacağın konusunda senin

seçim hakkın yoktu! Ancak bu zenginlik ve ayrıcalık ile ne *yapacağını* seçmek senin elinde. Bu ciddiye alınmaya değer bir konu ve peşi sıra daha ilginç soruları da ortaya çıkaracaktır. Herkesin gelişebileceği bir dünyayı inşa etmek için elindeki gücü ve kaynaklarını feda edecek misin? Yoksa bir pislik gibi güzel mobilyalara oturup egzotik meyveler mi yiyeceksin? Sana garanti veririm ki hayat bundan daha fazlası.

K: Daha fazlası olduğunu biliyorum, daha fazlası olmalı çünkü ben zenginliğin boşluğunu tattım. İncik boncuğun acı-tatlı hazzı yeterince hoş, ancak her yeri varoluşsal üzüntüyle lekeliyorlar. Bu üzüntüyü, en büyük endişesi incik boncuğunu korumak olanların ölü gözlerinde görebilirsin. Bu ruhsal hastalığın çağımızın gerçeği olmasından korkuyorum –elbette seni buna ikna etmem gerekmiyor.

D: Hayır, gerekmiyor. İncik boncuk gibi ıvır zıvır şeyler evrensel insanın anlama arzusunu tatmin etmezler, çünkü hepimiz pazardan satın alamayacağımız kadar derin bir tatmin peşindeyiz. İşin kötü yanı şu ki insanlar pazar yerinde buldukları şeylerle tatmin olamadıklarında bunun sebebini yeterince para harcamamış olmamalarına bağlıyorlar! Ahh! Benim anlamadığım senin neden bu konuda bir şeyler yapmadığın? Neden bu kültür akıntısına karşı yüzmüyorsun?

K: İşte bu noktada işler karışıyor Diyojen, elimden geldiğince açıklamaya çalışacağım. Bana öyle geliyor ki insanlar, yazarlardan çok farklı değil. Yazarlar da, insan-

lar da kendi hikâyelerini yazıyorlar. Uyumlu yazarlar olmak için elimizden geleni yapmalıyız.

D: Benzetmen övgüye değer. Ancak asıl nokta nedir?

K: Şöyle ki, zaman geçtikçe, yazılan hikâyenin doğası hakkında bir takım beklentiler oluşuyor –hem yazar hem de toplum tarafından. Bir kitabı yarıladiğında, hikâyenin öncesi ile uyumlu olmasını ister ve beklersin, bu da demek oluyor ki hayatın gelecek evrelerini daha önce yaşanmış olanlara göre şekillendirirsin. Bu nokta ben ve benim gibiler için en büyük problem –belki de toplumumuzun büyük bölümü için. O kadar uzun zamandır kendimiz hakkında bir hikâye anlatıyoruz ki esasen yeni bir hikâye anlatmayı hayal bile edemiyoruz. Yani sen ‘akıntıya karşı yüz’ dediğinde, öyle sanıyorum ki bir meydan okumadan bahsediyorsun. Bu oyunun içinde, önemsiz olmayan güçler var.

D: Yani -izin ver netleştireyim- insanlar yeni bir hikâye anlatabileceklerini bildikleri halde, hayal gücü olmayan korkaklar gibi eski hikâyeyi anlatmakta direniyorlar, çünkü *uyumlu* olmak istiyorlar. Benden ne istediğini anlayamıyorum. Şu durumda sana sadece öfkemi sunabilirim.

K: Belki de hayal gücü olmayan korkaklarız, ancak durumun zorluğunu görmüyor musun? Dostlarım, ailem, aşklarım ve toplum, hepsi tıpkı benim onlardan beklediğim gibi her zaman olduğum insan olarak statükoya uymamı bekliyorlar. Kendimizi bu işe kilitlemiş durumdayız –ve tahmin et ne kazandık?

D: Her zamanki gibi yine iş.

K: Kesinlikle. Aksini yapmak için –zenginliği reddetmek ve yeni bir hayat, yeni bir kimlik yaratmak– hayatımı tamamen farklı bir yöne sokmam gerekir. Yeni bir yazar kitabımı eline almış ve planı, temaları, karakterleri ve kitabın sonunu değiştirmiş gibi. Demem o ki bu uygun olmazdı! İnsanlar benim delirdiğimi düşünürdü! Kimliğim paçavraya dönerdi. Ne ben ne de başkaları kim olduğumu bilmezdi... ve sonunda ben aynı kalmaya karar verdim.

D: İşte görüyorsun, hayat seni uyumsuzluğa sürük-lüyor, istesen de istemesen de uyumsuz *olacaksın*. O hal-de neden tesadüf eseri değil de kendi seçiminle gelecek bu uyumsuzluğa izin vermiyorsun? Sonunda her türlü aynı sona varacak, ilk olarak tarihin üreticisi, daha sonra ise yazarı olacaksın.

K [duraksar]: Belki de haklısın Diyojen. Ancak bu içsel körlüğün ötesinde, herkes dışsal zorluklarla karşı-lanıyor. Herkese gelişmeleri için eşit hakların tanındığı tarafsız bir dünyada yaşamıyoruz. Bu bakımdan tarafsız bir dünya mümkün değil. Bütün toplumlar, ekonomiler, yönetimler belli yaşam biçimlerini destekler ve diğer kalanları engellerler. Biz maddi yaşam biçimini destekleyen ve senin uyguladığın basit yaşamı reddeden bir dünyada yaşıyoruz. Basit yaşamın teşvik edildiği bir dünyayı hayal ediyorum, ancak ne yazık ki kendimi bunun uygulanmasının imkânsız olduğu bir dünyada buluyorum. Senin mükemmel örneklerine rağmen gerçek

bu. Sonuç olarak kendimi yetersiz, yıkıcı ve adaletsiz bir dünyaya kilitlenmiş gibi hissediyorum, ancak ne yapabileceğimi ya da hayat enerjimi nereye yönlendireceğimi bilmiyorum.

Diyojen sesli bir şekilde esner.

D: Bitirdin mi?

K: Söylenecek çok şey var, ancak şimdilik yeterince konuştum.

D: Kesinlikle. Problemlerini anlamsız şekilde karmaşık yöntemlerle çözmeye çalıştığını hissediyorum. Sana nasıl yaşaman gerektiğini söyleyecek siyah beyaz cevapları, katı kuralları ve denklemleri bekleme. Hayat ahlaki belirsizliğin karmaşasıdır. Ancak hayata yön vermeyi sağlayan bazı genel ilkeler vardır.

K: Lütfen devam et Diyojen. Bütün dikkatim senin üzerinde.

D: Dürüst, cesur, yaratıcı ol. Karşılaşacağın gerçek zorluk *nasıl* yaşadığın değil, *yaşayıp yaşamadığındır*. Bir kez hayatı onayladıktan ya da tekrar onayladıktan sonra detaylar seni takip edecektir. Hayata 'evet' demeye hazır mısın?

K: Hazırım Diyojen –evet!

D: O zaman dürüstlük ile başlayalım. Ne kadar çarpıcı ya da zorlayıcı olsa da *hayatı doğru yaşamak* için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız. Gerçeğe dair bir fikir edinmiş gibi görünüyorsun, ancak şimdiye dek onunla

uyum içinde yaşama cesaretini gösteremedin. Bitmek tükenmek bilmeyen tatminsizliğinin sebebi bu yabancı, çünkü adaletsiz bir hayat sürdürdüğünü bile bile buna devam ediyorsun, dolayısıyla sen kendine ya da başkaları sana kim olduğunla ilgili ne söylerse söylesin bilinçaltın seni bir sahtekâr olarak tanımlıyor. Gerçekten kaçmayı deneme, çünkü gerçek sen nerede olursan ol seni bulacak ve yok edecek.

K: Sanırım anlıyorum Diyojen.

D: Umarım anlıyorsundur, ben gayet açık anlattım. Şimdi, yaşam biçimini tanımlayan zenginliğin kanunsuz, keyfi ve sıkıcı bir ayrıcalık olduğunu kabul ettikten sonra, inançlarının ne kadar cesur olduğunu göstermek zorundasın. Cesur ol –uyumsuz olmak için cesur ol! Delirmiş görünmek pahasına da olsa deli dünyada akli başında olmak için cesur ol! Yeni bir şeyler yarat! Lider ol! Dünya saçma geleneklere ve nazik toplumun adetlerine çok kolay uyum sağlayacak aptal insanlarla dolu, o zaman sesini çıkar ve başka türlü yaşa. Eşeklerin kahkahalarından korkma dostum, korkarsan sen de bir eşek olursun. Aslanlara ve baykuşlara saygı duymayı –ya da özsaygımı sürdürmeyi- eşekler topluluğu tarafından saygın bulunmaya tercih ederim. Sıklıkla görüyorum ki insanlar eşekler topluluğunu etkilemek için hayatlarını mahvediyorlar.

K: Kabul etmesi acı verici olsa da söylediklerin çok mantıklı Diyojen. Hayatın sonuna geldiğinde bütün zamanını aptalların takdirini kazanmak için harcadığını keşfetmek kahredici olmalı.

D: Kesinlikle öyle. Gördüğüm kadarıyla dürüst olmak senin için çok zor değil. Sanırım senin içinde geleneksel yaşamın prangalarından kurtulmak ve geleceğe doğru yeni bir kültürel patika açmak isteyen cesur bir lider var. Şu ana kadar gayet iyi. Benim merak ettiğim ise bunu yapabilmek için hayal gücünün olup olmadığı. Şimdiye değin kitabın sıkıcıydı, tesadüfi ayrıcalığını kutsadın ve zulmünü meşrulaştırdın. Peki şimdi, kitabın sonlarına gelmişken, hikayeyi değiştirebilir misin? Hikâyeyi ilginç, yaratıcı ve güzel bir hale sokabilir misin? Mutsuzluk ve huzursuzluktan konuşuyorsun; hayatını pazar yerinin ötesinde yeniden şekillendirebilmek ve yaşayacağın muhalif hayatın sana kazandıracak beklenmedik lezzetleri bulmak için ele geçirdiğin bu fevkalade şansın farkında mısın? Maddi kültür içerisinde basit yaşamak anlamlı yaşam vaadinden vazgeçmek değil aksine onu sonuna kadar talep etmektir. Daha fazla zaman kaybetmeden uyan yabancı. Ne kadar zor olursa olsun özgürlüğüne sahip çık. Sana inanıyorum. *Uyan!*

Aniden birkaç imparatorluk muhafızı sahneye girer ve Diyojeni işaret eder. Yabancı hızlıca yüzünü kapatarak tanınmadan önce oradan koşarak uzaklaşır.

Diyojen askerlere karşı direniş göstermez.

ALTINCI DİYALOG

DİYOJEN HAPİSTE

Diyojen pis bir zindanda, tek başına oturmaktadır ancak yalnız değildir. Tutuklanması hakkında, 'devlete baş kaldırma' ve 'doğal düzeni aşağılama' gibi cezası ölüm olan iki suçlamadan başka bir şey söylenmemiştir. Yetkili makamlar yargılama yapmadan bir an önce cezayı uygulamak istedikleri için suçlamaları Diyojen'e bildirirler. Diğerlerine örnek olması için, Diyojen bir kazığa bağlanacak ve kitaplarının ateşiyle yakılacaktır. Cezanın infazını beklerken, pazar yerinde tanıştığı genç arkadaşı Philiscus, Diyojen'i ziyarete gelir. Bir muhafız çocuğu Diyojen'in hücreğine götürür ve iki arkadaşı, aralarında demir parmaklıklar varken, baş başa bırakır.

Çocuk [Ç]: Sana iyi sabahlar diyemiyorum Diyojen, çünkü Zeus'tan doğan eşsiz bir köpeği kilitli halde görmek ve dahası sonunun ne olacağını bilmek bu sabahı korkunç bir hale getiriyor. Hiçbir köpek mağarada olmamalı. Fakat buna rağmen seni tekrar görmek güzel.

Çocuk parmaklıkların arasından kollarını uzatır ve Diyojen'e sarılır.

Diyojen [D]: Hiçbir zaman iyi olmadım ya da iyi beslenmedim dostum, o yüzden lütfen benim için endişelenme. Sen de biliyorsun, benim eylemlerim onları cahilce yorumlayanlardan başka kimseye zarar vermedi. Bu yüzden, durumuma kederlenmektense, ciddi şekilde, insanlığın önemsiz kurcalamaları olmadan felsefe konuşmak için bir fırsata çevirmeyi tercih ederim. Burası biraz karanlık, ancak zaten aksi olsaydı bir takım içsel işleri yapmak için muazzam bir yer olurdu. Kişinin içsel işleri hiçbir zaman bitmez biliyorsun.

Ç: Tanrı aşkına Diyojen, tam da bu noktada biraz dinlenmen gerektiğini düşünmüyor musun?

D: Ne! Eğer stadyumda koşuyorsam, bitiş çizgisine yaklaştığımda yavaşlamalı mıyım yoksa hızlanmalı mıyım? Hayat, sonuna varmak için yaşanır, bunu unutma çocuk ve beni ortadan kaybolan insanlardan sanma. Kendimden geriye hiçbir şey kalmayınca kadar kendimi yiyip bitirmek en büyük dileğimdir.

Ç: Ölümden korkmuyor musun?

D: Hayır en ufak bir korkum yok, neden olsun ki? En sonunda, zamanı geldiğinde, gideceğim!

Çocuğun aksine Diyojen gülmektedir.

Ç: Bu şekilde düşünmemiştim. Aramızdaki demir parmaklıklara rağmen hayat görüşümü genişletiyor ve saflaştırıyorsun. Aslında ...[çocuk duraksar]... bugünkü

ziyaretimin bana hizmet ettiğini itiraf etmeliyim. Geçtiğimiz günlerde beni içten içe yiyip bitiren birkaç meseleyle meşgul oldum ve umuyorum ki bana bu konular hakkında kendince ışık tutarsın.

D: İzin ver ajandamı kontrol edeyim. *[Diyojen hayali bir not defterinin sayfalarını çevirir]* Öyle görünüyor ki burada olmama rağmen serbestim...

Çocuk alaycı bir gülümseme atar.

Ç: Hakikaten çok sakinsin Diyojen.

D: Bu zamanla kazanılan bir özellikle genç kardeşim, zamanla kazanılan... Söyle bakalım aklında neler var? Bu yaşlı köpek, eğer yapabilirse sana yardım edecek.

Ç: Nereden başlayacağımı bilemiyorum. Birkaç ay önce, senin yaşamın ve fikirlerin sayesinde, yaşamın bir lanet olmadığını, aksine, insanlar beyhude uğraşlarını bir yana bırakır ve gerçek mutluluğun kaynağı olan basit yaşama kucak açarlarsa, bir lütuf olabileceğini fark ettim. Deneyimlerimin ardından anladım ki bu derece basit bir varoluş özünde sevgiyle beslenmiş, saygıdeğer ve bilinen yüce bir hediyedir ve bu basit varoluşun içindeki insan, hem diğerleriyle hem de doğa ile uyum içerisinde rahatlıkla gelişebilir, ancak bunun için her birimizin gücü dahilinde yapabileceği bilgece kararlar vermesi gerekir.

D: Doğru konuştun genç kardeşim, ekleyecek bir şey bulamıyorum.

Ç: Şurası kesin ki eğer bu çirkin, yıkıcı dünyayı biz kurduysak, o zaman onu yıkabilir, yerine daha özgür, daha iyi ve daha insancıl bir dünya inşa edebiliriz. Zincirlerimize rağmen özgür değil miyiz?

D: Biz bunun yaşayan kanıtıyız çocuk!

Ç: Belki de öyleyiz. Değişim ihtimali bana gerçekçi umutlar veriyor Diyojen; bu benim uyanıkken gördüğüm bir rüya. Başka bir dünya mümkün, bundan hiç şüphem yok. Tıpkı senin öğretinle yeni cumhuriyete bakış açımın daha saf ve uyumlu hale gelmesi gibi, binlerce dalga eşliğinde medeniyetimizi silip süpüren güçler hakkında derin bir bakış açısı kazandım.

D: Ne söylemeye çalışıyorsun dostum?

Ç: Söylemek istediğim şey şu ki Diyojen, toplumun gerçek bir sanat eseri kadar güzel olabileceğine inandım, fakat aynı zamanda inancımı kaybettim. Bu paradoksu çözmek ya da öğrenmek için bir yol bulamazsam -eğer böyle bir şey mümkünse- umutsuzluğun içerisinde kaybolmaktan korkuyorum. Şimdi bile, bu sözleri söylerken, var oluşumun derinlerinde bir rahatsızlık hissediyorum, çünkü senin bile boğazımı düğümleyen bu şeye çözüm bulamamandan korkuyorum.

D: Belki de bulamam genç kardeşim ama aceleci davranıp hata yapmayalım. Dünyanın sorunları ve paradoksları genellikle çözülmek istemezler, çünkü bir paradoks tamamen algılandığında ortadan kaybolur değil mi?

Ç: Evet öyle.

D: O halde şimdilik umudunu yitirme! Eğer umutsuzluğun kaçınılmaz olduğu bir an gelirse –ve senin yaşındaki düşünüen bir canlı için bu kaçınılmaz olabilir– o zaman umutsuzluğun, dikkatle sindirilmesi koşuluyla, şaşırtıcı bir şekilde meyve verebileceğini unutma.

Ç: Ne demek istediğini açıklar mısın?

D: Bazen kendi yaşadığımız zamanı anlamak için bütün karanlık duyguları kucaklamamız gerekir. Bu yüzden umutsuzluğu, seni sadece aşağıya çeken bir şeymiş gibi çabukça reddetme. Umutsuzluk aynı zamanda yükselmene yardım da edebilir. Umutsuzluk bir zamanlar benim dostumdu ve seni temin ederim, bir tablonun karanlık renk tonları ile süslenmesi gibi o da benim hayatımı süsledi. Önemli olan karanlık duyguların baskın olmasına ya da kontrolü ele geçirmesine izin vermemek.

Ç: Sanırım anlıyorum.

D: İçsel çelişkilerin, bahsettiğin umutsuzluktan kaçınmak için bulduğun yollar aracılığıyla çözümlenmeyebilir. Hatta, belki de karanlıktan uzak durmayı denememelisin. Bunun yerine sana tavsiyem şudur; karanlığa doğru gözü pek bir şekilde ilerle ve kendini uçurumdan aşağıya bırak. Hislerin doğal, onları bastırmaya çalışma yoksa sindirilmesi daha zor bir şekilde tekrar ortaya çıkarlar.

Ç: Sözlerin kafamın içerisinde yankılanıyor, ancak pek rahatlattığını söylemem. Kendimi uçurumdan aşağıya bırakmamı söylüyorsun, peki ya sonra?

D: Bırak gözlerin karanlığa alışsın –ve ardından ken-

dini evinde hisset, tıpkı benim bu hücrede yaptığım gibi. Tam da bu noktada, sana eşlik ettiği için umutsuzluğa teşekkür et ve ardından kibarca seni bırakmasını iste.

Ç: Peki ya gitmezse? Benim endişemin sebebi bu! Peki, gözlerimin karanlığa alışmasına izin vermek daha az, daha bulanık ve daha yüzeysel görmem anlamına geliyorsa? Tam da bu noktada medeniyetimizin ölümlü kaçınılmaz, büyük ıstırap an meselesi ve bazı şeyleri değiştirmek için verilen emekler boşuna görünürse ne olacak? Bu durumda yaşayabilir miyim bilmiyorum Diyojen.

D: Ölüm de yaşama dâhildir, öyle değil mi?

Ç: Elbette öyle.

D: O zaman ölümü kabullen -ona karşı olmaktansa, birlikte ol- çünkü bu doğanın gerçeğidir. Diyelim ki yaşlı bir köpeğin var ve bu köpek hayatının sonuna doğru hastalandı, köpeğin ne kadar acı çektiğine bakmaksızın yaşamını uzatmak için elindeki bütün gücü kullanırmısın? Yoksa kaçınılmaz sonu engellemek yerine, zamanı geldiğinde köpeğinin ölmesine izin verir misin?

Ç: Eğer bütün canlılar ölecekse, o zaman ölmesi gerekenin hayatını gereksiz yere uzatmak -hele ki acı içerisindeyse- çok da mühim görünmüyor.

D: Kesinlikle. İşte medeniyetimiz de böyle. Doğdu, gelişti, büyüdü ve şimdi bozulma, çöküş ve ölüm ile karşı karşıya -kuşkusuz ölümün peşi sıra, tıpkı küllelerinden doğan Anka gibi yeni bir şey ortaya çıkacak. Asıl

görev, ne kadar zor olursa olsun, bu döngüyü bilgece idare etmek ve insanlık tarihinin en iyi yanlarının bir sonraki evreye aktarılmasını sağlamak. Öyle görünüyor ki umutlarını ve beklentilerini, medeniyetimizi kurtarmaya, düzeltmeye ve geliştirmeye bağlamışsın. Fakat bu açıdan baktığında, hedeflerin esasında yanlış, belki de fazla iyi niyetli olarak görünmüyor mu?

Ç: Öyle olduklarını düşünmeye başlıyorum.

D: Tıpkı köpeğin hayatının gereksiz yere uzatılması gibi, ölmekte olan bir medeniyeti de doğa şartlarının ötesine geçerek yaşatmayı denememeliyiz. Yapılacak en onurlu şey budur.

Ç: Hedeflerimi yeniden şekillendirmem gerektiğini, medeniyetimizi kurtarmak için çabalamak yerine, onun saygın bir şekilde ölmesine yardım etmem gerektiğini mi söylüyorsun Diyojen?

D: Sana ne yapman ya da ne düşünmen gerektiğini söylemiyorum. Ben sadece boğazındaki düğümü çözmeye çalışıyorum.

Ç: Teşekkürler Diyojen, biraz da olsa olumlu etki-lemiş olabilirsin. Fakat yine de merak ediyorum, eğer başarı şansımız yok denilecek kadar düşük görünüyorsa neden yeni bir dünya için mücadele etmeliyiz?

D: Çünkü genç kardeşim, eğer yeni bir dünya için mücadele etmezsen kalbindeki ve ruhundaki soylu şey yok olacaktır. Bu kadar basit! Ve kalbimin en derinlerinde biliyorum ki sen de bunun farkındasın. Hayatının geri kalanını zaten bildiğin şeyleri tekrar öğrenerek, ha-

berleri takip ederek ya da pazar yerine yeni gelen incik boncuk hakkında konuşarak geçirmenin seni tatmin edeceğini hayal edemiyorum.

Ç: Kesinlikle, daha düzel anlatılamazdı. Taşıdığım bu yükü can sıkıntısına tercih ederim.

D: Evet, kesinlikle öyle. Nihayetinde, emeklerimizi teşvik edecek ya da adaletsiz bir dünyayı reddedişimizi haklı çıkartacak bir peri masalı beklememeliyiz. Zaman karanlık ve belki de daha karanlık olacak, hiçbir şey yeni bir şafak vaktini garanti edemez elbette. Yine de savaşı kazanmayı değil, ne için savaştığımızı tartışmalıyız. Bu yüzden sormamız gereken soru başarılı olacak mıyız değil, yapılması gereken en doğru şey nedir olmalıdır.

Bu sırada çocuk düşünürken bir sessizlik olur.

Ç: Diyelim ki söylediklerini kabul ediyorum –tabii her zamanki gibi ikna edicisin. Ancak, yapılması gereken en doğru şey *nedir* sorusuna tam olarak nasıl cevap verileceğini anlamıyorum. Her şey çok küçük, çok gecikmiş görünürken bu soruya verilecek herhangi bir cevap anlamsız olacak. Bu aklımı karıştırıyor ve pazar yerindeki incik boncuklar bir anda cezbedici görünüyor.

D: Ah! Bak yine aynı şekilde konuşuyorsun, kullandığın bu dilin sebebi önemli olan tek şeyin kazanmak olduğu düşüncesi içerisine hapsolup kalmanın sonucu. Kendini serbest bırak arkadaşım! Anlatmak istediğim, savaşı kaybetsek bile bu kaybı asil bir şekilde yaşayabileceğimiz. Bu kendimizi hazırlamamız gereken bir meydan okuma.

Ç: Devam et lütfen.

D: Görünen o ki kafanda kurduğun büyük ve korkutucu canavarı mağlup etmek mümkün değil, mağlup etsek bile başarı çok uzak bir gelecekte yatıyor. Peki ya gerçek başarı canavarı –şimdi ya da gelecekte- yenmek değil de, onun yaradılışını reddetmekse? Belki de devrimi gelecekte, biz kaleye saldırdığımızda ortaya çıkacak olan bir şey olarak değil de şu an, şimdi biz konuşurken gerçekleşen bir şey olarak görmelisin. Devrim hali hazırda devam etmekte ve sonuçta başarıya ulaşmasa bile onun ortaya çıkardığı gelişmeyi görebilirsin. Ölüm döşğine düştüğümüzde, hepimiz bir amaca hizmet etmek için yaşamak isteyeceğiz.

İkili amaçsızca boşluğa bakarken bir sessizlik daha olur.

D: Her ne koşulda olursa olsun genç kardeşim, her nesil kendi devrimini yaşmalıdır, bu nedenle devrimi kazanılacak ya da kaybedilecek bir 'olay' olarak görmek, dili yanlış kullanmak olur. Her devrim, sonu bilinmeyen bir isyan dalgası içerisinde büyür.

Ç: Bunların hepsi çok mantıklı görünüyor Diyojen. Fakat eğer yeni bir dünya inşa etme şansımızı oldukça az görüyorsan, büyük ıstırap var olmaya devam edecek demektir, öyle değil mi?

D: Böyle bir olasılığı reddedemem.

Ç: O zaman medeniyetimizin asil ölümü için elimizden gelenin en iyisini yapsak bile, öyle görünüyor ki medeniyetin çöküşü sırasında büyük miktarda istikrarsızlık, belirsizlik ve trajedinin ortaya çıkacağını reddede-

meyiz. Bununla nasıl başa çıkılacağını kalbim ve zihnim ile anlamaya çalışıyorum. Belki de derinlerde bir yerde, naif bir tavırla, daha yumuşak bir geçişi umuyorum.

D: Ne ben ne de başkası, son günlerini yaşayan hasta bir topluma eşlik etmenin verdiği acıyı dindirebilecek bir iksire sahip değil. Bu hepimizin kendince taşıması gereken bir yük – hastalığa sebep olanların, masum insanlar kadar acı çekmiyor oluşu ne kadar adaletsiz olsa da. Ancak yine de, eğer acıyı engelleyemiyorsak, acının aslında anlamlı olduğuna ikna olmak için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız, çünkü anlamsız acıdan daha kötü bir şey yoktur.

Ç: Kuşkusuz.

D: Bazı acılar anlamlı olmanın yanı sıra zorlu, zenginleştirici, konforlu olabilir ve bazı rahatlıklar utanç verici, zayıflatıcı hatta bunaltıcı olabilir. Kuşkusuz cefa ve trajedi bir adım öndedir dostum, ancak bunlar, kötü niyetin sığ hayatları kendisini gösterdiğinde ve insanlar bir anda dünyayı olması gerektiği gibi değil de olduğu gibi gördüklerinde daha sık ortaya çıkarlar. ‘Kıyamet’ dünyanın sonunu değil, *bildiğimiz* dünyanın sonunu işaret eder. Öyle ya da böyle, Kıyametin başlaması bir başlangıç, devrim ve açığa çıkış olacaktır.

Ç: Yani diyorsun ki en büyük karmaşanın yaşandığı zamanlarda, insanlar bir sebep olmadan rahat içinde yaşadıklarında, kendilerini eskiden olduklarından daha özgür ve daha anlamlı bir yaşam içerisinde bulabilirler.

D: Kesinlikle bunu söylüyorum. Ölümü ve batışı

yaşarken en güzel dönemini geçiren ve ıslıl ıslıl olan sonbahar yaprakları gibi olmayı arzulayalım. Elbette karmaşayı kutlayalım demiyorum, ancak yapabildiğimizin en iyisini yapalım. O halde ileriye çık ve kendi kıyametini seç genç kardeşim. Çağımızın krizlerine, medeniyetimizin yenilenmesi yolunda öncülük et. Çağımızı tanımlayan utanç verici maddeciliğin ötesinde liderlik edeceğin basit yaşam yolunda karşına çıkan çalkantılı zamanlarda uyum sağlayabilir ol ve sağlam dur. Eğer başarısız olursan, onurunla başarısız olmuş olursun. Her şeyin ötesinde, hem kendine hem de diğerlerine karşı kibar olmaya devam et. Asıl mesele 'ne yapmalı?' değil 'nasıl biri olmalı?'dır. Cesur olalım!

Bu anda iki dost merdivenlerden yavaşça inen ağır botların sesini duyarlar. Birbirlerine baktıklarında, muhafızların Diyojen'i infaz için götüreceklerini fark ederler. İlk olarak çocuk konuşur, sesinde fark edilebilir bir üzüntü vardır.

Ç: Galiba zaman doldu Diyojen. Bana karşı dürüst bir dost olduğun için teşekkür ederim. Hayatım boyunca senin öğretilerine uygun yaşamaya çalışacağım.

Çocuk bunlar söylerken pelerininin içine uzanır ve küçük bir bıçak çıkartır. Yanaklarından yaşlar süzülürken, bıçağı Diyojen'e doğru uzatır.

Ç: Seni acı içinde görmelerine izin verme, kendince bir son yarat Diyojen.

Diyojen hafifçe gülümser ve kafasını sallar.

Teşekkürler dostum ama onu bir kenara bırak. İnsa-

na sadece kendisi zarar verebilir. Kendimce bir son yaratacağım, buna emin olabilirsiniz.

Çocuk tereddüt ederek, bıçağın kabul etmesi için ısrar etmeyi düşünür, ancak muhafızlar yaklaşıncı yakalanmaktan korkarak hızlı bir şekilde bıçağı yerine koyar.

Ç: Eğer seni rahatsız etmeyecekse, bedeninde ne yapılağı konusunda bana isteklerini söyler misin. Biliyorsun, şeyden sonrası için...

D: Yüzüstü gömüldüğümde emin ol dostum, tek istediğim bu. Dünya ters düz olduğunda gökyüzüne bakmak istiyorum.

Diyojen gözlerinde devrimin ışığıyla güler.

Ç: Hoşça kal Diyojen.

D: İyi yaşa Philiscus.

Muhafızlar kapıyı kırar. Çaresizlik içerisindeki çocuk, kızgınlık ve üzüntü içerisinde ağlayarak, toplayabildiği bütün gücüyle muhafızları tutmaya çalışır. Bir an için onları ince koridorda duraklatır, keza muhafızlar da ona geri dönmek konusunda isteksizlerdir. En sonunda sertçe bir kenara atılır ve muhafızlar hücreyi açarken izlemek için oradan uzaklaşır. Demir kapı açıldığında Diyojen zaten ölmüştür ve ölü bedene bakanlar buna bir türlü inanamazlar –nefesini tutarak öldüğü anlaşılmaktadır. Diyojen'in zindanda öldüğü bir açıklaması ile duyurulur. Akşam güneşi batarken Diyojen'in toplanan yazıları ve eserleri ateşe verilir, ateşin yarattığı gölgeler şehrin duvarları ve sütunlarında dans eder. Alevler köze dönmeye

başladığında, küçük bir grup cesur bir şekilde saygısını göstermek için 'Sadelik İlahisi'ni söylemeye başlar.

Kapüşonlu bir yabancı çocuğun yanından geçerken ve gizlice bir kitabı pelerininin içerisine sokarak şöyle fısıldar:

Ateşin sönmesine izin verme!

.

